

Tisdagen den 8 november

Kl. 13.00–15.38

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 11–14 och 18 oktober justerades.

§ 2 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 10 november kl. 14.00*.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2016/17:6 för torsdagen den 20 oktober från utrikesutskottet och
prot. 2016/17:7 för torsdagen den 27 oktober från utbildningsutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:59

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:59 Delegation för att skapa jobb
av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 november 2016.

Skälet till dröjsmålet är redan inplanerade utlandsresor för statsrådet.

Stockholm den 2 november 2016

Statsrådsberedningen

Ibrahim Baylan (S)

Enligt uppdrag

Per Hall

Rättschef

Interpellation 2016/17:60

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:60 Snabbspåren
av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer att besvaras den 15 november.

Skälet till dröjsmålet är inbokade resor och engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 25 oktober 2016

Arbetsmarknadsdepartementet

Ylva Johansson (S)

Enligt uppdrag

Susanne Södersten

Expeditionschef

Interpellation 2016/17:82

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:82 Drönares klassning som övervakningskameror
av Rickard Nordin (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 december 2016.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 oktober 2016

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Interpellation 2016/17:93

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:93 Rymdstrategi
av Fredrik Christensson (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 november 2016.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och resor.

Stockholm den 2 november 2016

Utbildningsdepartementet

Helene Hellmark Knutsson

Interpellation 2016/17:95

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:95 Andrahandsuthyrning
av Nooshi Dadgostar (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 december 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 7 november 2016

Näringsdepartementet

Peter Eriksson (MP)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Prot. 2016/17:24
8 november

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2016/17:FPM20 Interinstitutionellt avtal om ett obligatoriskt öppenhetsregister *KOM(2016) 627* till konstitutionsutskottet

2016/17:FPM21 Rapport om återinförda gränskontroller *KOM(2016) 635* till justitieutskottet

2016/17:FPM22 Förordning om EU:s exportkontroll för produkter med dubbla användningsområden *KOM(2016) 616* till utrikesutskottet

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet:

RiR 2016:25 Statens förorenade områden

§ 7 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2016/17:38 till skatteutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Civilutskottets betänkanden

2016/17:CU3 Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik

2016/17:CU4 En ny lag om personnamn

2016/17:CU5 Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden

Utrikesutskottets utlåtande

2016/17:UU6 En integrerad EU-politik för Arktis

Försvarsutskottets utlåtande

2016/17:FöU2 Gemensam ram för att motverka hybridhot

Socialutskottets betänkande

2016/17:SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015

§ 9 Svar på interpellation 2016/17:63 om klimattoppmötet COP22

Anf. 1 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman och ärade ledamöter! Jens Holm har frågat mig om jag avser att presentera ett svenskt klimatbidrag som kompletterar och går utöver EU:s till COP 22.

Jag vill till att börja med understryka vilken enorm framgång det är att så många länder redan har ratificerat Pariavtalet och att det nu träder i kraft i samband med COP 22 i Marrakech. Med detta sagt är det även i fortsättningen helt avgörande att alla länder höjer ambitionerna för att vi ska ha en chans att nå målen i Parisavtalet. Därför driver regeringen en kraftfull klimatpolitik både internationellt, inom EU och på hemmaplan.

I Sverige innebär det bland annat att vi arbetar vidare med förslagen från den parlamentariska Miljömålsberedningen. Långsiktig styrning och ambitiösa mål behövs för fortsatt omställning, och vi avser att i början av 2017 återkomma med en proposition som tar sin utgångspunkt i beredningens förslag.

Regeringen anser att även EU bör göra mer. Ambitionerna till 2030 räcker inte för att EU ska ta sitt ansvar för att nå Parisavtalets mål. Tyvärr är möjligheterna att fatta beslut om ändrade målsättningar inom EU just nu små eller obefintliga. Regeringen arbetar därför för en betydligt starkare översynsklausul i genomförandet av EU:s 2030-ramverk, för att ha en tydlig grund för beslut om höjd ambitionsnivå i samband med de översyner som ska ske under Parisavtalet.

EU:s medlemsstater agerar gemensamt inom FN:s klimatförhandlingar och har ett gemensamt åtagande. Det gäller även inom Kyotoprotokollet. Avsikten att agera gemensamt innebär att EU och dess medlemsstater inte kan meddela individuella nationellt fastställda bidrag, separata från det som ska meddelas av EU och dess medlemsstater i enlighet med Parisavtalets bestämmelser om gemensamt fullgörande. Inget EU-land har avvikit från den linjen, och det är inte aktuellt att Sverige ska presentera ett eget, individuellt åtagande till klimatkonventionen.

Sveriges klimatarbete är betydligt mer ambitiöst än det som åligger oss genom EU-regelverket. Regeringen anser att det är viktigt att synliggöra Sveriges arbete för att bli ett av de första fossilfria välfärdsländerna i världen och visa på att det finns länder som visar tydligt ledarskap. Under COP 22 kommer det bland annat att ske med initiativet Fossilfritt Sverige.

Jens Holm har även frågat om jag avser att verka för nya finansieringskällor till FN:s klimatfonder och vilka reformer jag avser att driva för att underlätta tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna.

Här vill jag nämna några av de många och substantiella insatser som Sverige gör. Vi är den största bidragsgivaren per capita till den gröna klimatfonden, som blir ett centralt verktyg för att genomföra klimatinvesteringar och bygga upp kapacitet i utvecklingsländer. Sverige har gjort ett åtagande om motsvarande 1 miljard dollar under en tioårsperiod för ökad tillgång till förnybar energi i Afrika inom ramen för Power Africa-partnerskapet, och regeringen gör genom Sida överlag stora insatser för kapacitetsuppbyggande. Ett konkret exempel på tekniköverföring är Sidas samarbetsprojekt i Zambia där en innovativ fond ska ge 1 miljon människor tillgång till småskalig förnybar energi.

Jag håller med om att det behövs mer medel för klimatinsatser. Regeringen har under året varit mycket engagerad i att ta fram en transparent färdplan för att leva upp till löftet om 100 miljarder dollar per år till 2020. Det är viktigt att betona att fokus måste ligga på att mobilisera resurser från en rad olika källor, inte minst för klimatanpassning. Men de kan bara utgöra en begränsad del av den samlade finansieringen. Olika finansieringskällor, inklusive innovativa sådana, kommer att vara viktiga för internationella insatser och ökad ambition i genomförandet av Parisavtalet. Här har inte minst utvecklingsbankerna – Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken – viktiga roller att spela genom den stora potential de har att mobilisera och agera som katalysatorer för ökade, privata resurser. Regeringen lägger avsevärd vikt vid att få utvecklingsbankerna att förstärka sina klimatarbeten.

Sammanfattningsvis, fru talman, anser jag att Sverige visar prov på fortsatt starkt ledarskap och är ett föregångsland när det gäller att tackla den globala klimatutmaningen.

Anf. 2 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill tacka klimatministern för svaret på min interpellation.

I går inleddes klimattoppmötet COP 22 i Marrakech i Marocko. Det är det första klimattoppmötet efter det viktiga mötet i Paris då Parisavtalet antogs.

Här tycker jag att det är viktigt att det finns länder som är pådrivande under detta klimattoppmöte och de möten som kommer efter. Sverige har rykte om sig att vara ett sådant pådrivande land. Det är viktigt. Vi vet att det som länderna hittills har lovat i och med sina bidrag till klimattoppmötet i Paris inte räcker på långa vägar. För ett par veckor sedan lade FN:s miljöprogram Unep fram en rapport, Emissions Gap Report, där Unep har gått igenom alla klimatbidrag till Paris. I rapporten konstateras att om man uppfyller allt det som står med i klimatbidragen kommer temperaturökningen att bli drygt 3 grader Celsius till år 2100. En temperaturökning med 3 grader Celsius är långt utöver vad som är hållbart. Då får vi verkligen en klimatkatastrof i hela världen.

Olika länder har olika stort ansvar. Vi vet att de industrialiserade länderna, inte minst Sverige, har ett historiskt stort ansvar för våra utsläpp. Världsnaturfonden lade fram sin Living Planet Report för ett par veckor sedan, där man går igenom utsläppen i världen och tittar särskilt på de industrialiserade ländernas ansvar. Man konstaterar att Sverige tillhör vad man kallar värstingligan tillsammans med USA, Kanada, Australien, Kuwait och andra stora utsläppsländer.

Vi är bra på att ställa om på hemmaplan, och det ska vi fortsätta att göra. Om vi också räknar med den utsläppspåverkan som vår konsumtion har av kött, utlandsresor med flyg eller alla prylar vi köper hamnar vi i värstingligan. Vi lever på en konsumtionsnivå där det skulle behövas fyra planeter. Det är förstås helt ohållbart.

Det är därför som det ofta blir en nord-syd-konflikt på klimattoppmötena. Utvecklingsländerna säger till oss i de industrialiserade länderna att vi måste göra mer och att vi måste hjälpa dem att ställa om. Det är därför jag tycker att frågan om klimatfinansiering, som jag tar upp i min interpellation, är så viktig.

Isabella Lövin berättar om en mängd saker som Sverige gör. Jag tycker att det är bra att vi gör dem, men jag vill veta vad vi gör för att påverka EU och andra länder för att klimatfinansieringen ska bestå av nya och additionella pengar så att det inte tas pengar från biståndet. Nyligen kom EU med en siffra – man skröt om att man anslår totalt 17 miljarder euro i klimatfinansiering. Jag skulle vilja veta om Sveriges regering kommer att verka för att det här blir nya och additionella medel, att det inte tas från biståndet.

Jag skulle också vilja fråga klimatministern varför vi inte reser till COP 22 med en egen klimatposition. Ministern svarar att vi inte får göra det för EU, men jag vill veta: Har vi ens försökt?

Jag menar inte att vi ska sabotera EU:s klimatposition på något vis, men vi skulle kunna ha en egen position som går utöver det som EU föreslår. Annars blir det på det här FN-mötet som på många andra: Vi måste knacka på hos Norge och be Norge att driva en progressiv klimatpolitik. Varför kan vi inte gå utöver EU, Isabella Lövin?

Anf. 3 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Jens Holm, för frågan! Jag delar till hundra procent Jens Holms engagemang för klimatfrågan. Jag delar också uppfattningen att Sverige liksom hela den industrialiserade världen har ett exceptionellt stort ansvar för de utsläpp som vi har orsakat genom att vi har byggt upp vårt välstånd i våra länder.

Nu är det de fattiga länderna som drabbas dubbelt av detta. De ska ta sig ur sin fattigdom, och klimatförändringarna gör det mycket svårare i och med att öknar breder ut sig, grundvatten sänks och havsnivån stiger och förstör odlingsbar mark genom att saltvatten tränger in, exempelvis i Bangladesh. Jag har besökt flera av de ställen där det är som mest akut. Klimatförändringarna är redan i dag ett faktum i Bolivia, i Bangladesh och på de små Stillahavsöarna som ligger kanske bara någon meter över dagens havsnivå.

Vi ska göra allt vi kan för att ställa om men också bidra med medel så att de allra mest sårbara länderna får möjlighet att anpassa sig. Vi har en klimatförändring som märks redan i dag och är svår att stoppa även om vi skulle kunna stanna vid 1,5 grader.

Nu måste vi arbeta för att världens länder ska höja sina ambitioner. Det är det positiva med Parisavtalet. Det finns översynsklausuler – vart femte år ska man kunna gå in och höja ambitionerna. Det måste vi göra utifrån IPCC:s rapport, som kommer 2018. Här ser vi möjligheter när vi jobbar aktivt inom EU-kretsen. Vi måste se till att också EU:s ambitioner kan höjas redan 2018 när den första IPCC-rapporten presenteras så att vi har en chans att bromsa uppvärmningen vid 1,5 grader. Då är det verkligen bråttom.

Jens Holm frågar varför Sverige inte kan gå fram med ett eget bidrag. Vi ser att EU har varit en viktig aktör och kunnat hålla samman under hela den långa process som klimatförhandlingarna har varit. I går hade vi ett högtidlighållande på departementet av att Parisavtalet faktiskt har trätt i kraft. De här förhandlingarna har pågått i drygt 22 år. Vi hade en lång rad ministrar där som berättade om arbetet – den långsamma mödosamma vägen för att hitta allierade, hitta länder som kan hålla samman för att driva på mot ett globalt avtal som är enormt svårt att få till. Det har som sagt

varit viktigt att hålla ihop EU. Om vissa EU-länder skulle gå in och lämna sina egna nationella bidrag trots att vi tillsammans på ett rättsligt bindande sätt har skrivit under avtalet, då skulle kanske vissa EU-länder som inte vill ha ens de här – som vi tycker modesta – ambitionerna kunna lämna in sina som en sorts brasklapp. Vi ser det alltså som väldigt viktigt att hålla ihop i EU-gruppen för att driva på för ökade ambitioner.

Sedan har vi, vilket Jens Holm har varit delaktig i, en bred enighet i Sveriges riksdag om väldigt ambitiösa och tuffa klimatmål. Vi ska visa som ett föredöme att Sverige kan bli en fossilfri välfärdsnation. Vi ska kunna behålla vår välfärd, men vi ska samtidigt ta det globala ansvar som vi faktiskt är skyldiga resten av världen för att visa att det går att ställa om till förnybar energi.

Anf. 4 JENS HOLM (V):

Fru talman! Vad gäller hur vi ska förhålla oss gentemot EU tror jag inte alls som ministern var inne på att det på något vis skulle sabotera klimatarbetet på Europainivå ifall det fanns länder som drev på och ville mer, länder som reste till klimattoppmötet och sa: Vi ser det som vi har kommit överens om i EU som en bottenplatta, men vi vill göra mer. Därför har vi en kompletterande position till den som EU har.

Jag vill återigen fråga: Har Isabella Lövin åtminstone försökt att ha en kompletterande position till EU:s inför det här klimattoppmötet? Jag tycker att Lövin låter lite som sin föregångare. Hon refererar själv till gamla miljöministrar. Jag hade en gång den här diskussionen med Lena Ek från Centerpartiet, och det var lite samma sak: Nej, vi kan inte. Bryssel säger si, och Bryssel säger så. Ska vi verkligen acceptera det? Om vi ska vara pådrivande måste vi faktiskt ta striden varje gång vi har chansen. Jag tror fortfarande att vi skulle kunna gå utöver EU med en egen position på klimattoppmötet.

Sedan ställde jag en konkret fråga, men jag fick inget svar. Frågan gäller de klimatfinansieringspengar som EU anslår till utvecklingsländerna. Innebär detta att den svenska regeringen kräver av EU att det här ska vara det man kallar nya och additionella medel? Anledningen till att jag säger nya och additionella medel är att det är viktigt att de här pengarna inte tas från EU:s biståndsbudget eller medlemsländernas biståndsbudgetar. Det blir meningslöst om man drar ned på malariabekämpning för att satsa på mer förnybar energi. Det måste vara nya och additionella pengar.

Jag trodde att det här var en svensk profilfråga, att vi alltid sa det, men jag hör inte det från ministern. Vi har diskuterat den här frågan ett par gånger i EU-nämnden, och jag har inte hört det då heller. Det har aldrig stått att Sverige driver att det här inte ska tas från biståndsmedlen. Men ministern kan berätta det här och nu så att vi får klarhet i den frågan.

Jag tar också upp frågan om tekniköverföring. Ministern svarade delvis på den, men jag frågade vilka politiska reformer som Sverige avser att verka för så att teknik för att minska utsläppen ska kunna föras över till utvecklingsländerna på ett enkelt och kostnadsfritt sätt.

Om man tittar på världens patent för den senaste miljötekniken, till exempel förnybar energi eller låga utsläpp från förbränningsmotorer, ser man att nästan alla de patenten finns hos företag i i-länderna. Utvecklingsländerna har nästan inga sådana patent alls. Att använda sig av den senaste tekniken kostar mycket pengar, för utvecklingsländerna måste betala

pengar i licenser och royaltier för att över huvud taget kunna använda sig av den senaste tekniken. Jag såg en rapport från G77-gruppens tanke-smedja South Centre där man konstaterar att utvecklingsländerna har ökat sina utbetalningar för licenser och royaltier sjufaldigt de senaste 15 åren och att de nu enbart för licenser och royaltier betalar ungefär 50 miljarder US-dollar per år.

Här tror jag att en politisk reform skulle kunna handla om att vi ser ut ett antal viktiga miljötekniker som snabbt ska kunna föras över till utvecklingsländerna och sedan antingen går in och betalar licenserna för dem eller tar bort licenserna så att utvecklingsländerna kan använda dem fritt. Det är någonting som Sverige skulle kunna driva på klimattoppmötet. Jag vill fråga klimatministern ifall hon är beredd att göra det.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga eftersom ministern själv tar upp subventionerna till fossilindustrin och miljöskadliga subventioner överlag. De här subventionerna måste ju fasas ut. Det handlar om mycket pengar. Har Sverige en strategi för att fasa ut sina egna miljöskadliga subventioner?

Anf. 5 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Det är klart att för att vi ska kunna uppnå klimatmålen krävs det mycket mer än de 100 miljarder dollar som utlovades av de rika länderna på toppmötet i Köpenhamn 2009. Där talade man om nya och additionella medel. Sedan dess har världen enats om en ny agenda för hållbar utveckling, Agenda 2030. Förra året hölls också en stor konferens i Addis Abeba om finansieringsfrågan i anslutning till hållbar utveckling.

Ett av de 17 utvecklingsmålen handlar om klimatfrågan. Ett annat handlar om hållbar energi. Det finns mål som handlar om hållbart jordbruk och hållbar tillgång till vatten och mat och även jämställdhet och andra väldigt viktiga frågor. Tanken är att vi ska få en helhet i den globala hållbarheten. Minskad ojämlikhet mellan och inom länder är också ett av målen.

Skälet till att jag tar upp detta är att jag upplever att det i klimat- och utvecklingssammanhang – jag är minister för både bistånds- och utvecklingsfrågor och klimatfrågor – har vuxit fram en samsyn om att det inte riktigt går att skilja dessa finansieringskällor åt. Vi måste använda alla tillgängliga medel för att bygga en hållbar värld. Vi ska inte tro att de 100 miljarder dollar som skulle vara nya och additionella medel hjälper när 550 miljarder dollar samtidigt gick till subventioner av fossila bränslen förra året. Dessutom investeras triljoner dollar i motorvägar, flygplatser och offshoreborrning efter olja i känsliga områden i havsmiljö.

Vad vi måste tala mer och mer om är därför att styra om alla de finansiella flödena till en hållbar utveckling. Där går det inte att så strikt separera klimatfinansiering från resten av finansieringen. Under toppmötet i Marrakech hörde jag faktiskt ingenting om detta med nya och additionella medel. I stället talar man om att de rika länderna måste ställa upp med de resurser som krävs men att vi också måste adressera allt som går i ohållbar riktning. Detta är oerhört viktigt.

När det gäller EU:s åtagande tycker vi alltså att det är svårt att se en åtskillnad. Vi kan inte ha en viss typ av bistånd som exempelvis går till att bygga kolkraftverk, för att bidra till en snabbare ekonomisk utveckling, och en annan typ som bidrar till förnybar energi. Dessa agendor gifts ihop

väldigt mycket. För svensk del bidrar vi till Gröna klimatfonden utanför biståndsramen, men vi har också en kraftigt höjd ambition inom biståndsramen: Det vi gör ska vara miljömässigt hållbart.

När det handlar om varför vi inte har försökt få till stånd ett eget svenskt bidrag är vi rättsligt bundna av Parisavtalet, som vi har skrivit på tillsammans med EU. Jag ser ingen poäng med att göra detta utanför protokollet i Parisavtalet, men däremot ska Sverige vara ett föregångsland och visa att vi går längre. Där har regeringen tillsammans med andra partier mycket höga ambitioner.

Anf. 6 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag håller med om att det är helt och hållet ohållbart att 500 miljarder US-dollar går till fossilsubventioner i världen. Detta ska bort, och vi ska subventionera det som ställer om vår planet.

Men jag frågade ministern om hon var beredd att som ett första steg fasa ut våra egna miljökadliga subventioner. Vi har ju många sådana, och enligt Naturvårdsverket uppgår de till ungefär 50 miljarder svenska kronor varje år. Det är alltså mycket pengar. Vi i Vänsterpartiet har flera gånger motionerat om att vi vill ha en utfasningsplan för dessa subventioner. Vi förstår att det inte går över en natt, men man måste ändå ta sikte på att få bort dessa subventioner. Är ministern beredd att stödja det?

Sedan, Isabella Lövin, blir jag ärligt talat lite oroad över ditt resonemang när du faktiskt inte kan ta orden ”nya och additionella medel” i din mun. Det är fastslaget som en grund i klimatförhandlingarna. Såvitt jag vet står det inskrivet i klimatkonventionen att våra pengar i form av klimatfinansiering inte ska tas från biståndet utan vara nya och additionella medel. Vem som helst förstår väl att dessa 100 miljarder inte alls räcker och att alla pengaflöden måste vara hållbara, men om inte ens klimatfinansieringen ska bestå av nya och additionella medel blir jag rätt oroad. Här vill jag ha ett klart och tydligt svar från ministern i hennes sista anförande.

Jag fick inte heller veta om ministern var beredd att driva på för en patentreform eller att välja ut ett antal viktiga miljötekniker för utvecklingsländerna så att de inte behöver betala dessa 50 miljarder US-dollar enbart i licenser och royaltier.

Avslutningsvis vill jag önska ministern lycka till på klimattoppmötet. Det behövs länder som driver på, och det hoppas jag att vi kommer att göra där.

Anf. 7 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Jens Holm! I Köpenhamn kom man överens om att det ska vara nya och additionella medel. Vad Sverige driver är att de 100 miljarder som man kom överens om måste gå till de ändamål där det inte finns privata källor eller där det är som svårast. Det handlar om de fattigaste ländernas anpassning till effekterna av klimatförändringarna, och det handlar om de allra fattigaste länderna. Vi ser nu att investerare, privat kapital och näringsliv ser affärsmöjligheter i att bygga ut förnybar energi, inte minst i medelinkomstländer och där de så att säga lägst hängande frukterna finns.

Prot. 2016/17:24
8 november

Svar på
interpellationer

Den nya, additionella finansieringen måste alltså specifikt gå till sådana ändamål där det inte finns annan finansiering. I viss mån kan detta giftas ihop med det som görs i övrigt inom biståndet, och jag tycker inte att det är fel. Sedan kan tilläggas att det inte finns någon allmänt accepterad definition av nya och additionella medel. Här har vi valt att betrakta det som medel utanför biståndsramen.

När det gäller tekniköverföring är det grundläggande för teknikspridning att det finns fungerande institutioner och en mottagningskapacitet i de länder som är i mest akut behov av detta. Det måste finnas fungerande lärande och en utbildningsnivå som gör att man kan tillgodogöra sig innovativ teknologi. Det måste finnas ett näringsliv, marknader och ett utbildningsväsen. Det är alltså väldigt mycket vi måste kunna hjälpa till med utöver IPR-området.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2016/17:78 om Sveriges utvecklingssamarbete med Burkina Faso

Anf. 8 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Hans Linde har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att Sverige ska ta fram en ny och aktuell strategi för utvecklingssamarbete med Burkina Faso, vilka initiativ jag avser att ta för att Sverige ska förstärka sitt utvecklingssamarbete med Burkina Faso och om jag avser att besöka Burkina Faso under kommande år.

Som Hans Linde konstaterar beslutade regeringen i oktober 2014 att den utfasning av utvecklingssamarbetet med Burkina Faso som den förra regeringen beslutat om i december 2012 skulle avbrytas och biståndet återupptas. Således råder ingen tvekan om att regeringen värnar vårt engagemang i Burkina Faso.

Burkina Faso har genomgått en demokratisk omvandling de senaste två åren. Som Hans Linde nämner har Burkina Faso sedan december 2015 en ny folkligt vald president för första gången på 27 år. Landet hade dessförinnan slagit tillbaka ett kupp försök genom ett massivt folkligt motstånd.

Att vi avvaktat med beslut om formerna för fortsatt bistånd till Burkina Faso beror bland annat på att vi ville invänta utgången av presidentvalet i november 2015. Valets genomförande och dess utgång har alltså inte medfört några hinder för oss att gå vidare med processen; tvärtom finns anledning att fördjupa stödet.

Möjligheterna att fortsatt uppnå resultat i biståndet är goda i Burkina Faso. Demokrati- och rättighetsfrågor är centrala för samhällets utveckling mot inklusivitet och bättre samhällsstyrning. Svenskt stöd har bidragit till viktiga resultat på dessa områden. På demokratins område visade sig detta i samband med den i huvudsak fredliga övergången mot demokrati 2014–2015, i övervakning och genomförande av val under 2015–2016 och i det pågående arbetet med att ta fram en ny konstitution.

Burkina Faso har också uppnått viktiga resultat på miljö- och klimatområdet, bland annat i bekämpning av ökenspridning och förbättrad klimatanpassning. Det svenska stödet inom miljö, vatten och klimatanpassning är innovativt, visar bra resultat och har god potential för expansion.

Regeringen avser att utarbeta en ny samarbetsstrategi för Burkina Faso. Detta kommer att ske enligt gällande praxis där UD tar fram en anvisning till Sida som sedan kommer med förslag till strategin. Inom ramen för denna process kommer vi att ha en dialog med civilsamhället för att vi tillsammans ska kunna säkerställa att vårt framtida engagemang i Burkina Faso ska bli så bra som möjligt.

Utrikesdepartementet arbetar kontinuerligt med reseplanering och inkommande och utgående besök. Vi har kontakt med Burkina Fasos regering på olika sätt, och jag lovar att meddela om ett besök i landet står för dörren.

Anf. 9 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag vill tacka Isabella Lövin för svaret. Man kan verkligen fråga sig varför jag väljer att ställa en interpellation om Sveriges utvecklingssamarbete med Burkina Faso.

Bland alla de länder som Sverige bedriver ett bilateralt utvecklingssamarbete med har Burkina Faso ett av de allra minsta programmen. Vi kan konstatera att Burkina Faso, till skillnad från många andra länder, inte befinner sig i akut kris eller i en stor humanitär katastrof. Det massmediala intresset i Sverige för Burkina Faso får betraktas som icke-existerande. Och det saknas starka aktörer eller folkrörelser i Sverige som aktivt arbetar för Burkina Faso – jag vill ändå understryka att det finns ambassadörer här i Sverige för Burkina Faso och att det finns starka Sverigeväänner i Burkina Faso.

Men det är kanske just därför som vi behöver ha en debatt i kammaren om Sveriges utvecklingssamarbete med Burkina Faso. Svensk biståndspolitik kan inte bara handla om kortsiktig krishantering. Vi måste ibland höja blicken och fråga oss: Var kan vi bidra till långsiktig förändring? Och svenskt bistånd måste styras av vårt mervärde, av var vi allra bäst kan göra skillnad och av var behoven finns – inte av vilka länder som CNN eller Svenska Dagbladet för tillfället rapporterar om.

Vi kan konstatera att vi under de senaste åren har sett en rad bakslag när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter i stora delar av världen. Vi ser att utrymmet för det civila samhället minskar. I flera länder undergrävs demokratin. Auktoritära ledare lyckas bita sig fast vid makten. Vi ser att den arabiska våren inte ledde till den frihetsvåg som vi hade hoppats på.

Men här går faktiskt Burkina Faso tydligt mot strömmen. Efter 55 år av självständighet genomförde Burkina Faso sitt första demokratiska val, den 29 november 2015. Det kom till efter att befolkningen genom till stora delar fredliga protester hade avsatt landets auktoritära president Blaise Compaoré, som i 27 år suttit vid makten. Trots att den gamla eliten försökte återta makten, bland annat genom en militärkupp, lyckades befolkningen med fredliga medel försvara sin demokrati. Jag tycker att det visar på att det inte finns någon starkare kraft än män och kvinnor som går ihop tillsammans för förändring, och jag tycker att befolkningen i Burkina Faso på många sätt är ett föredöme. Med fredliga medel har man lyckats försvara demokrati och mänskliga rättigheter.

Jag kan uppleva att vi ofta i den här kammaren pratar om kriser, katastrofer och bakslag och om hur vi ska bemöta dem. Men vi måste också ibland fundera på: Hur kan framstegen understödjas? Hur kan vi använda de olika resurser som Sverige har som land för att förstärka och driva på en i grunden positiv utveckling i ett land, till exempel Burkina Faso? Hur kan vi bidra till att bygga demokratiska institutioner? Hur kan vi bidra till att understödja framväxten av en fri och oberoende press? Hur kan vi stödja de sociala rörelser som nu varje dag i Burkina Faso förstärker respekten för de mänskliga rättigheterna? Och hur kan vi använda både vårt bistånd och våra politiska kontakter med Burkina Faso till att driva på för reformer?

På alla dessa områden handlar det egentligen om gamla svenska paradgrenar. Detta är vi duktiga på inom svenskt bistånd. Här har vi gjort resultat i åtskilliga länder. Men vi vet också av erfarenhet av mer än 50 år av svenskt bistånd att ska vi nå resultat krävs det tydliga strategier, och det krävs att vårt arbete är långsiktigt och förutsägbart.

Jag tycker därför att det är bra att Isabella Lövin är tydlig med att regeringen avser att utarbeta en ny samarbetsstrategi för Burkina Faso. Men det är ett arbete som hastar. Den strategi man använder sig av i dag skrevs för 13 år sedan. Det var i ett läge när Burkina Faso nog fick betraktas som en diktatur. Det var i ett läge där vi saknade dagens kunskap om klimatförändringarna och deras konsekvenser. Nu ser vi att den här strategin bara liksom förlängs med ett år i taget. Det är inte hållbart. Det leder inte till långsiktighet och inte till förutsägbarhet. Därför vill jag fråga Isabella Lövin: När kan vi förvänta oss en ny strategi? När kommer ett regeringsbeslut? Kan vi hoppas på att vi får en ny svensk strategi redan under nästa år, 2017?

Anf. 10 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Hans Linde, för att du tar upp detta viktiga perspektiv – att vi måste jobba långsiktigt och att vi måste jobba konfliktförebyggande och med fredliga samhällen och statsbyggande innan det är för sent!

Burkina Faso är ett av de mest positiva exemplen i Afrika just nu. Där har man kunnat stå emot en utveckling där presidenten Compaoré, som suttit i 27 år vid makten, var villig att ändra konstitutionen för att kunna sitta vid makten ytterligare tid. Folket vände det hotet, och nu har man faktiskt haft ett demokratiskt val.

Jag kan berätta om en av de saker som jag är väldigt glad över. Vi hade ett besök i Sverige av den övergångsregering som tillträdde i samband med det här kuppforsöket. Jag träffade både utrikesministern och ministern för kvinnofrågor och jämställdhet. De bad om en speciell sak. För att kvinnor skulle kunna delta i det kommande valet behövdes det en viktig sak. De måste nämligen ha id-handlingar. Annars kan de inte rösta, och de kan inte registrera sig för att rösta.

Genom svenskt stöd till bland annat Diakonia och en annan organisation kunde Sverige vara med och bidra till att 17 000 id-handlingar utfärdades till kvinnor som tidigare saknat rösträtt. Detta är en grundläggande typ av bistånd när det är som allra bäst. Det ger faktiskt människor möjlighet att uttrycka sin egen makt och att ta makt över sin egen situation i sitt eget land. Det är väldigt bra. Just nu håller man också på och skriver en ny konstitution.

Den gamla strategin var och är, som sagt, inriktad på demokrati och mänskliga rättigheter. Det är fortsatt viktigt att vi stöder det. Det svenska stödet har också varit väldigt avgörande i fråga om att det fanns en folklig kraft när det gällde att protestera i samband med kuppöversöket. Det är externa bedömare som har bekräftat att det är så.

Vi är väldigt glada åt att vi i regeringen tillsammans med Vänsterpartiet var överens om att förlänga strategin i Burkina Faso. När det gäller den direkta frågan, om vi kommer att ha en ny strategi klar till nästa år, kan jag säga: Det är definitivt regeringens avsikt att Sida ska kunna presentera förslag till en strategi och att vi ska kunna gå till beslut om det under 2017. Det är naturligtvis för tidigt att säga exakt vad den strategin kommer att innehålla. Det handlar om ägarskap, så vi måste lyssna till aktörer i landet och till civilsamhället och göra en bedömning utifrån var Sverige har just ett mervärde.

Vi ser i och för sig att det i den existerande strategin finns betydande inslag kring klimat- och jordbruksfrågor och vatten. Det är en gissning att de frågorna fortsatt är väldigt viktiga just med tanke på klimatförändringarna.

Vi ger nu också stöd till förbättrad statistikproduktion. Det är väldigt viktigt att man vet vilka barn som föds och att man helt enkelt har tillförlitliga data så att man kan göra en ordentlig samhällsplanering. Det är en typ av bistånd som sker i det tysta och som kanske är mycket mer verksamt i det långa loppet än det här med vatten och filter och den humanitära nödhjälpen.

Anf. 11 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag välkomnar beskedet från Isabella Lövin att vi kan hoppas på att det finns en ny svensk strategi på plats under nästa år. Jag välkomnar också att Lövin är så tydlig med att det behövs ett lokalt ägarskap, för Burkina Faso är ett sådant land där det finns ett väldigt aktivt och starkt civilt samhälle och det är viktigt att lyssna på dem och utgå från deras prioriteringar.

Jag kan konstatera att de utmaningar man står inför i Burkina Faso i dag ligger väldigt väl i linje med de prioriteringar som Isabella Lövins regering har lagt fast, med fokus på klimat och miljö, mänskliga rättigheter och jämställdhet, konfliktförebyggande och sköra stater. Allt detta är i högsta grad aktuellt i ett land som Burkina Faso, i synnerhet om man tittar på frågor om miljö och klimatförändringar.

När Isabella Lövin pratar om klimatförändringarna pratar hon ofta om små östater i bland annat Stilla havet. Men klimatförändringarna i Sahel i utkanten av Sahara är minst lika dramatiska. Seychellerna och Fiji riskerar att dränkas i havet, men Burkina Faso riskerar att dränkas i sand om vi inte gör någonting åt de klimatförändringar vi ser.

Jag besökte Burkina Faso 2012, och vid det besöket var det alldeles uppenbart att man inte pratar om vad man gör den dagen klimatförändringarna är här, utan man pratar om vad man gör nu i dag för att möta de klimatförändringar som redan märks.

Klimatförändringarna är nämligen tydliga och uppenbara. Regnen blir alltmer oregelbundna, tillgången till vatten är alltmer osäker och för många småbönder blir det allt tuffare att odla marken, föda upp boskap och kunna se till att den egna familjen har mat i magen för dagen. Man ser i Burkina

Faso och i grannländerna hur folk tvingas flytta på grund av klimatförändringarna. Det är människor som i tusentals år har odlat marken och fött upp boskap, men de kan inte längre bo kvar eftersom regnen har slutat falla och brunnarna har torkat ut.

Det som jag också tyckte var så imponerande i Burkina Faso var dock att man så målmedvetet och organiserat, med mycket begränsade resurser, arbetade för att möta dessa förändringar. Småbrukare utnyttjade sina resurser mer effektivt för att ta till vara vatten, och vi kunde se att man i Burkina Faso faktiskt har lyckats öka matproduktionen. Man har ökat tillgången till rent vatten för fler delar av befolkningen. Vi ser hur ökenutbredningen har hejdat. Jag såg siffror på hur man bara under de tre senaste decennierna har lyckats återerövra och återgröna 300 000 hektar mark – i ett av världens fattigaste länder. Det är ett remarkabelt framsteg.

Samtidigt är Burkina Faso ett av världens absolut fattigaste länder. Man finns på plats 183 av 188 i UNDP:s Human Development Index, och man kommer inte ensamt att fixa det här. Det är också viktigt att komma ihåg att det knappast är befolkningen i Burkina Faso som har skapat de klimatförändringar som redan drabbar landet så hårt, utan det är vi i Nord. Vi har orsakat de klimatförändringar som nu drabbar just de småbönder som allra minst har skapat klimatförändringarna på jordklotet.

Detta understryker verkligen vikten av att vi får en ny strategi på plats, för det går inte att hantera klimatförändringar och klimatomställning genom ettåriga projekt. Det krävs långsiktighet, och därför välkomnar jag det besked jag har fått från Isabella Lövin i dag.

Jag vill också understryka vikten av att göra en resa till Burkina Faso. Min egen erfarenhet är att det var extremt lärorikt att se både utmaningen och framgången i Burkina Faso. Det finns gott om goda exempel när det gäller demokratisering och klimatarbete som vi kan ta till vara och sprida till andra länder som vi har ett internationellt utvecklingssamarbete med.

Det vore också en viktig politisk markering med ett högnivåbesök från Sverige som ger stöd till en nyvald demokratisk ledning och till de sociala rörelser som på ett modigt sätt drivit på och genomfört en demokratisering av sitt land.

Anf. 12 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag har faktiskt besökt Burkina Faso i min tidigare kapacitet som EU-parlamentariker. Jag var där på ett AVS-möte i Ouagadougou och gjorde lite fältbesök utanför staden och såg de enorma utmaningar man har när det handlar om torka och om att kunna odla mark. De resultat som Hans Linde berättar om är därför fantastiska.

Förutom mänskliga rättigheter och demokrati har som sagt var det svenska stödet hittills varit inriktat på miljömässigt hållbar utveckling. Det handlar om integrerad vattenresurshantering, tillgång till vatten och sanitet, klimatanpassning och hållbart skogsbruk, så i viss mån har Sverige också kunnat bidra till denna positiva utveckling.

Detta är i sanning väldigt glädjande, för om öknarna breder ut sig förstörs överlevnadsmöjligheterna för människor fullständigt. Därför ska man aldrig se miljöfrågan som något slags isolerad fråga som handlar om djur och natur eller biologisk mångfald: Det handlar om människors möjligheter till ekonomisk utkomst och att planera för sin framtid.

Jag instämmer i att det är väldigt viktigt att ha en långsiktighet i planeringen också av utvecklingssamarbetet. Här kommer vi alltså att ta fram en ny strategi för att göra det möjligt. Det är också viktigt att man kan göra det utifrån de rätta politiska förutsättningarna på marken i Burkina Faso, och av den anledningen har vi inväntat valet för att se hur det skulle falla ut.

Nu finns det verkligen en dialogpartner i landet som vi också måste kunna koordinera oss med, och då ska vi titta på Burkina Fasos nya femåriga nationella utvecklingsstrategi som de själva har tagit fram. De räknar med att täcka nästan 65 procent av kostnaderna ur egen budget, och utöver det söker de stöd i form av lån, investeringar och ökat bistånd.

Det är en mycket ambitiös ansats för att utveckla landet. Man har identifierat flera prioriterade områden som har beröringspunkter med vårt utvecklingssamarbete, däribland miljö- och klimatfrågor, demokrati- och rättighetsfrågor, jämställdhet och inte minst ett stabilt och hållbart statsbyggande.

Det är alltså viktigt att vi verkligen gör detta i ett sant partnerskap och med ägarskap i landet, vilket också är en förutsättning för ett långsiktigt framgångsrikt utvecklingssamarbete, eller om vi ska kalla det för bistånd. Det är en nyansskillnad som jag tycker kan vara intressant att framhålla: Vi ska göra detta i samarbete och för att stabilisera dessa länder. Precis som Hans Linde säger är Burkina Faso i dag på plats 183 av 188 i UNDP:s Human Development Index, och man är väldigt beroende av småskaligt jordbruk och bistånd.

Avslutningsvis vill jag säga att jag definitivt inte avfärdar ett kommande besök i Burkina Faso. Det finns flera länder i regionen där Sverige också har ett utvecklingssamarbete och som är väl värda ett besök, till exempel grannlandet Mali som är plågat av terrorism och al-Qaida i Maghreb. Vi vill verkligen gynna dem som fortfarande har fred och stabilitet, och här är det viktigt att vi behåller vårt partnerskap.

Anf. 13 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag välkomnar återigen de besked jag fått från Isabella Lövin i dag. Jag hade en debatt med en av hennes föregångare om Burkina Faso, och då var tongångarna lite annorlunda. Jag är glad att även Isabella Lövin ser det svenska mervärdet i Burkina Faso.

Ett annat starkt argument för svenskt engagemang är att det knappast råder någon trängsel bland givarna i Ouagadougou. Tyvärr har vi sett att det globala arbetet sedan Parisagendan 2005 om att givare ska samordna sig och ha en tydlig rollfördelning ibland har lett till det rakt motsatta.

Det har blivit en följa-John-lek där man följer varandra ut ur länder och in i länder, och Burkina Faso är ett av de länder som har drabbats av det. Trots att behoven är uppenbara och trots att vi ser att biståndet ger väldigt goda resultat trots svåra förutsättningar är det väldigt få länder eller multilaterala organisationer som är på plats. Andra länder, till exempel Holland, har de senaste åren valt att fasa ut sitt bistånd. Jag tror därför att Sverige verkligen kan göra skillnad.

Det är bra att det kommer en strategi på plats, men regeringen måste inte invänta en ny strategi för att skala upp de svenska insatserna i Burkina

Faso. I den budget som nu ligger på riksdagens bord och som jag förutsätter att riksdagen kommer att anta föreslår regeringen att det bilaterala biståndet till Afrika ska öka med 800 miljoner kronor nästa år.

Detta skapar ett utrymme för regeringen att genom regleringsbrev och regeringsbeslut redan i dag öka och skala upp våra insatser i Burkina Faso till exempel när det gäller skogsbruk, jordbruk, forskningsstatistik, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Där skulle vi ganska snabbt kunna göra mer, för vi ser i backspegeln att biståndet till Burkina Faso har mer än halverats de senaste åren. Sida har även tagit hem personal.

Det finns alltså en möjlighet att snabbt skala upp, och därför blir min sista fråga till Isabella Lövin: Kan vi hoppas på att regeringen så fort nästa budget är på plats ser till att skala upp de svenska biståndsinsatserna i Burkina Faso?

Anf. 14 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag vill fortsatt understryka att det är viktigt att vi bereder den nya strategin i vanlig ordning, som går ut på att regeringen först ber Sida att komma med en analys och att vi utifrån den ber dem att ta fram ett förslag till strategi som sedan kan beslutas av regeringen. När vi fått mer kött på benen måste vi naturligtvis fatta ett beslut om volymerna och om de kan öka eller inte. Det är svårt att öka biståndsvolymerna utifrån den nu gällande strategin när planeringen ligger som den ligger. Vi måste också värna om, som Hans Linde sa, att det ska finnas långsiktighet i de insatser som vi gör. Vi kan inte börja med någonting nu som kanske ska avslutas inom ett år eller så.

Via den regionala strategin kan också humanitära insatser vara aktuella i vissa fall och även globala insatser. Det är alltså även andra insatser som är möjliga utanför den bilaterala biståndsstrategin. Det är ingenting som utesluter att det kan finnas särskilda insatser som kan stödjas via svenskt bistånd som inte sker inom ramen för den bilaterala strategin.

Avslutningsvis beklagar jag att det finns en flockmentalitet hos biståndsgivare och att man så snabbt går på tidningsrubriker och glömmer bort de som kanske gör lite bättre ifrån sig men behöver ett stöd långsiktigt för att få en fredlig utveckling. I det arbetet ska Sverige stå stadigt och vara en pålitlig partner för de här länderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2016/17:87 om lantbrukarnas regelbörd

Anf. 15 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Magnus Oscarsson har frågat mig vad jag tänker göra för att minska regelbördan för de svenska lantbrukarna.

Regeringen och våra myndigheter arbetar aktivt med att utveckla en näringspolitik som främjar jobb och tillväxt. När det gäller jordbruket tar regeringen nu ett större grepp genom att ta fram en livsmedelsstrategi. I denna tar regeringen ett brett grepp om frågor som är viktiga för konkurrenskraften såväl i livsmedelssektorn som i jordbrukssektorn. Här utgör förenkling av regelverk en av flera viktiga delar. Regeringens avsikt är att

kunna finna en bred parlamentarisk uppslutning i riksdagen för att skapa långsiktiga mål och en strategi för sektorn.

Regeringen anser att arbetet med förenkling av nationella regler ska fortsätta under mandatperioden. Att förenkla för företagen gör det möjligt för företagen att lägga mer tid på att utveckla verksamheten, vilket påverkar såväl deras konkurrenskraft som deras vilja och möjligheter att anställa. För att ge effekt behöver förenklingsarbetet bedrivas på alla nivåer som påverkar företagen. Det är viktigt att regler är ändamålsenliga så att den administration som krävs för att följa regelverken hålls till ett minimum. Myndigheters service, bemötande och att de har korta handläggningstider är också av stor vikt för ett konkurrenskraftigt företagsklimat. Företagens uppgiftslämnande till statliga myndigheter bör, i huvudsak, göras elektroniskt.

Inför all regelgivning, vilket även inkluderar myndigheternas föreskrifter, ska en konsekvensutredning genomföras som bland annat innebär att kostnaderna för företagen värderas och att olika alternativ till regelutformning undersöks. Regeringen avser att intensifiera arbetet med att höja konsekvensutredningarnas kvalitet genom ett utökat stöd och genom utbildning till regelgivarna. En väl utförd konsekvensutredning leder i förlängningen till mer ändamålsenliga regler och därigenom till ökad konkurrenskraft och tillväxt.

Oscarsson konstaterar i sin interpellation att vi troligtvis är det mest ambitiösa landet i världen när det gäller att ta ansvar för miljö, djurskydd, hälsa och kvalitet. Detta är jag, precis som Oscarsson, väldigt stolt över. Regeringen vill förenkla för företagen och samtidigt bibehålla detta ansvar och sprida dessa värden i EU-samarbetet. Arbetet med förenkling av regelverk visar att det delvis är en myt att man behöver sänka nivån på målen för det man önskar reglera. Det finns i själva verket stora möjligheter att förenkla för företagen och samtidigt behålla högt ställda mål. Det handlar om att göra reglerna smartare för att uppnå önskade mål. Det är också viktigt att modernisera regelverk utifrån hur företagets verksamhet utvecklas baserat på ny kunskap och ny teknik.

Anf. 16 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Min interpellation, som handlar om lantbrukets regelbörda, har jag skrivit därför att jag ständigt får frågor om detta på mina resor ute i landet, och jag känner att detta är en angelägen fråga för många. Det måste vara ett bakslag för oss i politiken att lantbrukarnas regelbörda inte minskar utan tvärtom ökar.

Nyligen presenterade tidningen Jordbruksaktuellt en undersökning som visar att antalet regler som en svensk lantbrukare måste hålla sig till har ökat från 274 regler för 20 år sedan till 605 regler i dag. I dagsläget finns det krav för lantbruksföretagare att föra 22 olika journaler, och för 36 olika verksamheter eller handlingar måste lantbrukarna söka tillstånd. Värst är det för de lantbrukare som sysslar med nötdjursuppfödning och med mjölk i samband med växtodling. I dagsläget har de runt 450 lagkrav att ta hänsyn till. Inte nog med att mjölkpriset är väldigt lågt, utan förutom det kommer det här som lök på laxen.

När jag besökte Nässjö för en tid sedan var det en mjölkbonde som sa till mig att varje morgon när han vaknar funderar han på vilken regel som han kommer att bryta mot den dagen. Och så är det för många jag möter.

Det är illa, och det handlar inte bara om en liten regel hit eller dit, för det handlar om tusentals kronor som bonden kan få böta om det så bara är ett pyttelitet fel. Så kan det inte fortsätta.

Jag önskar att ministern sätter ned sin fot, och jag önskar att få ett svar från landsbygdsministern om vad han konkret tänker göra.

Anf. 17 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jag delar Magnus Oscarssons oro för den växande regelbördan i det svenska lantbruket.

I den undersökning som Oscarsson relaterar till har man tittat på en 20-årsperiod. Under de första tio åren ökade antalet regler med 187 och under den andra perioden med 143. Trots att vi har haft olika regeringar av olika färger, som alla har velat minska antalet regler, har det skett en ökning. Vi kan konstatera att det har skett en ökning av regler sedan EU-inträdet 1995, då vi fick en gemensam jordbrukspolitik. Det är en i många stycken komplicerad jordbrukspolitik som också har inneburit väldigt många regleringar.

Det gäller att driva på. Det måste finnas en förenkling, inte minst inom EU-regelverket och sedan vidare i de nationella reglerna. Detta jobb måste hela tiden pågå.

Den forskningsstudie som Oscarsson refererar till är intressant och har precis påbörjats på Alnarp. Man kommer att följa 100 företag i denna fråga. Jag kommer givetvis att följa denna studie noga.

Vi ska kanske inte måla allt i svart. Det finns också ljuspunkter, Magnus Oscarsson. Jordbruksverkets goda initiativ Förenklingsresan har lett till 100 genomförda åtgärder. Jag säger inte att det är tillräckligt, men det är ett initiativ i linje med hur vi måste fortsätta att jobba.

Under Förenklingsresan har det visat sig att många lantbrukare anser att en god kommunikation är avgörande. Det finns många gånger missar där. Service och bemötande måste också förbättras.

Det är viktigt att ha en balans i tillämpningen och inte gå längre än vad EU-regelverket tillåter.

Det ska vara lätt att göra rätt. Detta behöver genomsyra styrningen av myndigheter så att företagen kan fokusera bättre på sin verksamhet.

Regeringen har mål för förenklingar fram till 2018 i två olika delar. Den första delen är bättre service. Det ska bli enklare att lämna uppgifter, servicen ska bli bättre och handläggningstiderna ska förkortas. Den andra delen är mer ändamålsenliga regler. Här är målet att reglerna ska främja företagets tillväxt och att kostnader till följd av regler ska minska.

Tidigare fokuserades förenklingsarbetet enbart på kostnader för administration till följd av regler. Den 40-procentiga minskningen av administrativa kostnader, som Magnus Oscarsson tar upp i interpellationen, handlar om regelverk för spårbarhet i livsmedelskedjan. Det var givetvis bra, men i den undersökning som Tillväxtverket gjorde svarade företagen att de inte har märkt av denna förenkling. Det gjorde att alliansregeringen breddade målet. Det arbetet fortsätter denna regering med, för det är viktigt att vi breddar detta.

Anf. 18 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Precis som du är inne på är allt inte denna regerings fel utan även föregående regeringars.

Det är dock bra att föra ett resonemang om detta, för när jag möter en bondekår som är så frustrerad känner jag att vi måste ta upp det i kammaren och diskutera det med ministern.

Det är bra att ministern har förståelse för lantbrukarnas frustration, men det räcker inte. Det måste gå från prat till verkstad.

Nyligen kom en konkurrenskraftsutredning. Den visar med tydlighet att med denna regelbörda minskar svenska lantbrukares chans att konkurrera i jämförelse med europeiska bönder.

Det här är tyvärr inte de enda bördor våra svenska bönder har. Det finns fler tyngder i den svenska bondens ryggsäck. Det handlar inte bara om fler och fler regler utan också om skatter. Det gäller exempelvis dieselskatten, som du som minister har ansvar för. Nu talas det dessutom om att regeringen ska införa en vägslitageskatt. Pålagor och regelbördor ökar, och hela tiden blir det en massa kostnader för lantbrukarna.

Det är bra det du säger, ministern, och att saker är på gång. Men jag undrar: När kan lantbrukarna se en effekt av det du har sagt i dag?

Anf. 19 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Digitaliseringen håller på att förändra mycket både i vårt land och globalt. It-driven verksamhet skapar tillväxt och nya jobb. Det krävs också mycket nytänkande. Det är därför ingen slump att ordet ”digitalisering” kommer först i regeringens målbild för regelförenklingsarbetet.

Det är viktigt att Sverige är digitalt, transparent och innovationsfrämjande för att enklare ha konkurrenskraftiga företag. Vi ska ha tydliga förenklingfokuser och digitala processer som anpassas till företagens förutsättningar.

Ett mycket gott exempel är Skatteverket, som har kommit långt i dessa frågor. Många andra myndigheter följer nu efter. Det ska vara lättare att göra ändringar om något visar sig ha blivit fel.

Politiken behöver ta ett bredare och mer långsiktigt grepp för att nå konkreta resultat.

En viktig verkstad, som det är bra att Magnus Oscarsson efterlyser, är den livsmedelsstrategi som regeringen har tagit fram. I det förslag till proposition som jag vet att Magnus Oscarsson har läst finns ett helt kapitel om regler och villkor.

Det är viktigt att vi hittar en samsyn för att kunna hantera dessa frågor som är så viktiga för svenskt jordbruk, för hela industrin och för svenska konsumenter. Därför söker regeringen en bred uppgörelse i Sveriges riksdag om livsmedelsstrategin. Det handlar som sagt också mycket om regelförenklningar.

Vad gäller det Magnus Oscarsson tar upp om verkstad jobbar Jordbruksverket, förutom med Förenklingsresan, kontinuerligt med att för enkla sina föreskrifter.

Låt mig ge några exempel. Villkorad läkemedelsanvändning för mjölkbönder förenklar och utvecklar det sjukdomsförebyggande arbetet. Ett annat exempel är enklare bestämmelser om frivilliga djurhälsoprogram. Dessa regler har mottagits mycket väl av näringen. Ett tredje exempel är flexibla bete för mjölkkor. Man bibehåller antalet dagar men minskar administrationen. Detta har också tagits emot positivt av näringen.

Det är inte tillräckligt, men det är några exempel på att vi har en verkstad. Jag lovar Magnus Oscarsson att jag inte kommer att släppa dessa frågor. Detta arbete kommer att fortsätta.

Anf. 20 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaren. Jag tycker att det låter hoppfullt, för du ser bekymren. Men jag undrar ändå: När exakt kommer vi att få se detta?

Det finns en otrolig frustration över att regelbördan bara ökar hela tiden, och man önskar att man kunde se att den minskar. På grund av denna börda är det svårt för exempelvis den svenska mjölkbonden att konkurrera på samma villkor som den europeiska bonden.

Här kan regeringen faktiskt göra något. Ministern kan sätta ned foten och tala med exempelvis Jordbruksverket om hur man hanterar bönder när man är ute och träffar dem på plats. Jag hör ideligen att bönder anser att de kontrollanter som kommer till gården inte frågar hur de kan hjälpa utan snarare hur de kan stjälpa.

Jag tycker att du ska ha med dig hur man får till detta, herr minister. Du tar exempelvis upp Skatteverket, som jag tycker har gjort ett enastående arbete med hantering av kunderna. Jag önskar att det hade varit likadant med de kunder som Jordbruksverkets kontrollanter träffar. Jag önskar att mjölkbönder och lantbrukare över huvud taget kunde se en förändring. Jag hoppas att detta inte tar tio år, herr minister, utan kanske bara en månad.

Anf. 21 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Magnus Oscarsson frågade när exakt det kommer att genomföras. De exempel från Jordbruksverket som jag radade upp är genomförda. Det arbetet är avklarat, men det finns mycket mer att göra.

Ett jobb som inte är klart är livsmedelsstrategin. Jag hoppas att den kommer så fort som möjligt. Jag vet att du är en landsbygdspolitiker som vill mycket och väl, Magnus Oscarsson. Du har haft möjlighet att göra skillnad, och jag önskar att du hjälper till här i slutskedet så att vi får ihop livsmedelsstrategin.

Det är ett tufft jobb många gånger. Den förra regeringen jobbade mycket för att få till förenklingar när denna programperiod för EU:s budget utformades.

Vi har fått en förgröning. Det regelverk som finns är väldigt besvärligt, och det förslag som kommissionen nu har kommit med skulle ytterligare förvärra situationen. Där har vi agerat tillsammans med 20 andra länder för att få tydligare regler. De är inte bra, men vi har delvis lyckats få kommissionen att skjuta upp de strikta reglerna. Man vill förändra i sämre riktning fram till 2018, så vi får se om vi lyckas fullt ut.

Ett annat stort problem är tvärvillkoren. Det finns saker där vi har lyckats påverka kommissionen när det gäller lantbrukarnas sanktioner. Man har förändrat dessa så att ett fel som görs första gången inte ska innebära så hårda sanktioner. Vi trycker på mycket på EU-nivå och jobbar också med det nationella regelverket.

Tack, Magnus, för en bra debatt i en mycket viktig fråga!

Anf. 22 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Anti Avsan har frågat inrikesministern om utredningen om en utvecklad och säker kommunikationslösning för polisen, försvaret och räddningstjänsten har lämnat information till regeringen, vilken slutsats han drar av den information som i förekommande fall har lämnats, om han och ytterst regeringen är beredd att ta initiativ till att undanta en del av 700-megahertzbandet från det auktionsförfarande som PTS har beslutat om och att avsätta denna del av bandet för vital samhällskommunikation och om han i en situation där det inte föreligger något annat realistiskt alternativ till lösning bör tillämpa försiktighetsprincipen, som rimligtvis innebär att en auktion av det frekvensutrymme som behövs för vital samhällskommunikation undantas tills vidare.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen. Sedan interpellanten skrev frågan har regeringen fattat beslut om att sändningsutrymme 694–790 megahertz får upplåtas för tillståndspliktiga tv-sändningar till och med den 31 maj 2018.

Beslutet innebär att det så kallade 700-megahertzbandet inte är tillgängligt för andra ändamål. Det har föranlett Post- och telestyrelsen att ställa in den auktion som var planerad att starta den 1 december. Regeringens ambition är att det ska skapas förutsättningar för en så snar tilldelning av frekvenser inom bandet som möjligt. Beroende på resultatet av de åtgärder som regeringen nu vidtar, det vill säga den rättsliga översynen och uppdraget till MSB, är det tänkbart att det kan finnas förutsättningar för tilldelning före den 31 maj 2018.

Bakgrunden till beslutet är att den säkerhetspolitiska utvecklingen gör det allmer viktigt att aktörerna inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar kan kommunicera och utbyta information effektivt och säkert med varandra.

Regeringen gör bedömningen att det finns behov av en rättslig översyn av den reglering som styr rätten att använda radiofrekvenser i delar som avser samhällsviktiga aktörers intressen och avser att återkomma i frågan.

Det behövs frekvenser för bättre mobiltäckning och bredbandstillgång i alla delar av Sverige. Användningen och behovet av mobilt bredband ökar. På landsbygden är behovet extra stort eftersom det många gånger inte finns fast bredband i form av fiber med hög kapacitet. Samtidigt är det nödvändigt att aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar kan kommunicera och utbyta information effektivt och säkert med varandra.

Regeringens uppfattning är att behovet av mobiltäckning och bredbandstillgång i alla delar av Sverige samt behovet av kommunikation för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar ska gå att förena.

Det är PTS som prövar frågor om tillstånd att använda radiosändare i olika frekvensband. Denna uppgift utför myndigheten med stöd av lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. PTS är en mycket kompetent myndighet som ligger långt framme när det gäller spektrumförvaltning. Regeringen har fullt förtroende för PTS som spektrumförvaltande myndighet.

Regeringskansliet gav den 28 juli 2016 en utredare i uppdrag att föreslå en utvecklad och säker kommunikationslösning för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Utredningen berör också frågor om frekvensutrymme och ska slutredovisas den 28 februari nästa år.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap kommer också, i enlighet med ett regeringsbeslut den 31 oktober 2016, att starta ett förberedelsearbete för hur en framtida kommunikationslösning för samhällsviktiga aktörer ska kunna utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2017.

Anf. 23 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Situationen på regeringens sida har förändrats lite grann efter det att jag skrev interpellationen, men det är ändå viktigt att peka på betydelsen av denna fråga. Det finns omfattande synpunkter från många myndigheter, som pekar på vikten av att hitta en lösning som fungerar.

Rakel, som är det system vi har i dag för samhällsviktig verksamhet och kommunikation mellan olika aktörer, uppfyller inte dagens krav. Bland annat saknas möjligheten till bildöverföring, och det finns även andra brister.

Vår omvärld är osäker, och vi står inför stora utmaningar både inom Sverige och när det gäller yttre påverkan. I morgon kommer vi bland annat att behandla ett betänkande här i kammaren om hybridhot. Det är högst relevant när man tittar på denna typ av frågor. För att möta både dagens och morgondagens utmaningar behöver Försvarsmakten, polisen, räddningstjänsten, ambulans och annan samhällsviktig verksamhet kunna kommunicera säkert med robust mobilt bredband.

Jag ska inte nämna alla händelser där man kan dra lärdomar, men det finns åtskilliga. Jag ska ändå nämna två svenska, nämligen terrorattentatet på Bryggargatan i Stockholm 2010 och Västmanlandsbranden 2014, som påvisar olika brister i system som skulle kunna åtgärdas med ett bättre, välfungerande mobilt bredbandssystem för vital samhällskommunikation.

Man kan konstatera att 700-megahertzbandet har en mycket god täckning i hela landet och skulle vara ett bra alternativ för ett nytt samhällsnät för mobil kommunikation. Som expertmyndigheten har påpekat kommer det inte att finnas någon motsvarande möjlighet de närmaste 20 åren.

Det som möjligtvis är lite anmärkningsvärt, oavsett vilken lösning det blir i slutändan, är att Post- och telestyrelsen inte ställde några särskilda krav på robusthet och säkerhet i samband med den auktionsprocess som skulle ha påbörjats nu, om inte regeringen hade fattat det beslut den gjorde. Jag tycker att det var bra att regeringen gjorde så att säga en halvhalt för att försöka lösa frågan om behovet av samhällskommunikation.

Jag nämnde att ett frekvensband inte blir ledigt förrän om 20 år. Det talas också om andra lösningar. Men frågan är om de fungerar.

Regeringen tillsatte en utredning efter Post- och telestyrelsens beslut. Jag vill minnas att det var den 28 juli som den utredningen tillsattes. I direktiven sägs det att man ska lämna information till regeringen, och det skulle ha skett den 15 oktober. Jag vet inte i vilken form som informationen har lämnats. Den har kanske varit muntlig. Men enligt direktiven skulle huvudsakliga slutsatser redovisas i lämplig form. Jag antar att det är den informationen som har lett till regeringens ställningstagande i denna

fråga, nämligen att man inte skyndar på utrymningen av 700-megahertzbandet.

Min fråga till statsrådet är därför: Har den information som lämnades lett till regeringens ställningstagande?

Såvitt jag förstår ska det också lämnas över ytterligare en delredovisning – ett skriftligt underlag – den 15 november. Kommer det att göras?

Anf. 24 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Som svar på Anti Avsans frågor kan jag säga att det är två utredningar som regeringen väntar på. Den ena ska lämna sitt svar den 28 februari och den andra den 1 november nästa år. Detta hänger ihop med att det har förts en dialog och diskussion under lång tid om hur man ska använda det så kallade 700-megahertzbandet och om behovet från blåljusmyndigheternas sida att ersätta Rakel och att utveckla nya system för framtiden för en säker kommunikation i både fredstid och i mer osäkra tider. De diskussioner som har förts inom regeringen, och inom tidigare utredningar som har lämnat sin information, har landat i att det ändrade säkerhetspolitiska läge som har utvecklats under ganska lång tid är bakgrunden till beslutet om att användningen av 700-megahertzbandet förlängs så att tv kan fortsätta sändas fram till en bit in på 2018. Detta i sin tur har gjort att PTS stoppar den auktion som var tänkt att ske i närtid.

I detta läge inväntar vi ett klagörande från MSB och den utredning som är tillsatt sedan tidigare för att kunna se hur läget utvecklas och klargörs. I takt med att detta görs kommer PTS sannolikt att fatta nya beslut.

Anf. 25 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för den kompletterande informationen. Om jag ska vara riktigt krass vill jag nog påstå att det säkerhetspolitiska läget är allvarligt och ansträngt, och så har det varit en tid. Det är möjligen så att det direkta skälet till att regeringen ändå tar ställning på detta positiva sätt inte är att det har inträffat någon avgörande förändring på den absolut senaste tiden. Även om statsrådet inte uttrycker det klart och tydligt antar jag att det snarare är så att det faktiskt är information som har kommit regeringen till del, kanske från den utredning som lämnade huvudsakliga slutsatser i lämplig form den 15 oktober.

Utan tvekan finns det nämligen ett uppenbart behov av en lösning som ska tillgodose de behov som finns. Jag vill påpeka att vi ofta talar om behov av fungerande mobilt bredband i glesbygd eftersom man inte kan bygga ut kabel överallt och så vidare. Jag vill också understryka behovet av att kunna komma i kontakt med polis, räddningstjänst, ambulans och andra viktiga samhällsfunktioner. Om man inte har den tryggheten i glesbygden spelar tillgången till mobilsurf mindre roll. Denna trygghet måste först och främst garanteras.

När det gäller glesbygden och landsbygden i Sverige finns det ett flertal olika utmaningar för de myndigheter som ska garantera säkerhet i samhället. Detta kräver som det ser ut i dag att en lösning helst ska tillhandahållas inom den kommersiella delen av 700-megahertzbandet. Förslaget från flera myndigheter och andra som har lämnat synpunkter under den process som Post- och telestyrelsen har haft är att det är 2x10 megahertz som borde undantas.

Prot. 2016/17:24

8 november

Svar på

interpellationer

Om regeringen inte kan lösa frågan borde den självklara utgångspunkten i fortsättningen vara att så länge man inte kan säga att det finns en annan lösning som fungerar för vital samhällskommunikation på det sätt som krävs när det gäller robusthet, tillgänglighet, säkerhetsnivå, täckning, absolut prioritet, funktionalitet och möjlighet till samverkan inom systemet ska man inte auktionera ut hela 700-megahertzbandet utan undanta det.

Jag ska inte ge mig in på någon teknisk diskussion, även om jag möjligtvis skulle kunna göra det i viss utsträckning. Jag är inte skickad att hantera en sådan diskussion fullt ut. Men det finns tekniska problem med de andra lösningar som har diskuterats så här långt. Det finns ingen lösning som så här långt skulle kunna klara alla de behov som behöver tillgodoses inom ramen för en lösning som inte innebär att man så att säga undantar en del i den kommersiella delen av 700-megahertzbandet.

Mot denna bakgrund undrar jag lite grann över det som står i svaret från statsrådet om att det finns behov av en rättslig översyn av regleringen som styr rätten att använda radiofrekvenser i delar som avser samhällsviktiga aktörers intressen. Vilken typ av rättslig översyn handlar det om? Det finns en hel del skrivningar, bland annat i ett yttrande från Teracom, där man talar om att de som hanterar näten inte bör vara de som har ett intresse av konsumenterna längst ut i kedjan. Men vilken typ av rättslig översyn är detta fråga om?

Anf. 26 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att digitaliseringen förändrar samhället i mycket stor utsträckning. Den förändrar förutsättningarna för vårt försvar och säkerheten för blåljusmyndigheterna generellt, och det kräver helt nya möjligheter och metoder för att de effektivt ska kunna kommunicera och använda och utnyttja dessa möjligheter. Det förändrar även förutsättningarna för hushållen. Inte minst viktigt är det att vi har bra tillgång till framtidssäkra nät och internet till hushållen på landsbygden. Det är ofta där som frågorna om säkerhet och hälsa är allra viktigast ur denna aspekt. Där tar det lång tid för en ambulans att komma eller för att man ska få kontakt med vårdcentralen. Där finns det också stora möjligheter. Jag skulle vilja säga att det pågår en revolution inom hälsoområdet som gör att man på plats hemma kan utnyttja sjukvården på ett helt annat sätt än tidigare.

Det är alltså inte bara blåljusmyndigheternas funktion som kräver bra bredband och bra mobil täckning över hela landet. Även hushållens möjligheter att använda de tjänster som samhället kan erbjuda i framtiden kräver detta. Min bedömning är att det kommer att bli ännu viktigare inom ganska kort tid att få ut detta i hela landet.

Därför måste vi klara av att tillgodose båda dessa intressen. Jag och den övriga regeringen bedömer att det går att tillgodose båda dessa intressen. 700-megahertzbandet är en viktig del för att klara av just tillgången till bra mobil kommunikation i hela landet.

Den modell och metod som Post- och telestyrelsen tidigare förordade innebar inte att man struntade i blåljusmyndigheternas behov och intressen, utan man hade avsatt en del av 700-megahertzbandet för detta. MSB och en del andra av myndigheterna ansåg dock inte att det var tillräckligt bra. I det läget var det givetvis naturligt att återigen ge MSB möjligheten

att klarlägga vad det egentligen är för behov myndigheten har och vilka tidsplaner den har när det gäller att tillgodose sina intressen, och det är i stor utsträckning detta som är bakgrunden till det vi diskuterar nu.

När det gäller den rättsliga översyn vi talar om är det inte fastställt vad den ska innehålla, men det skulle i det här sammanhanget till exempel kunna handla om att ge Post- och telestyrelsen ytterligare verktyg för att hantera säkerhetspolitiska intressen i sina bedömningar.

Anf. 27 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Jag kan väl bara säga att jag har läst de försök med bildöverföring från ambulanser till sjukhus som har förbättrat möjligheterna att ge patienter bra vård och även förbättrat möjligheten att överleva olika typer av olyckor och sjukdomstillstånd. Detta kan inte ske på ett säkert sätt om man inte har möjlighet till bildöverföring – till exempel i en del av 700-megahertzbandet. Det skulle där vara möjligt med bildöverföring för den här typen av verksamhet, inte minst med hänsyn till patientsekretessen.

Om man tittar på tilldelningsbeslutet, eller beslutet om auktionen, från Post- och telestyrelsen kan man se att det som undantogs där var utrymmen som egentligen inte var användbara. De var för så kallad nedläggningskapacitet och måste kombineras med ett annat spektrum. Det finns inget annat land som har licensierat nedläggningskapacitet i enbart 700-megahertzbandet. Man pekade även på andra lösningar, men de som är tekniskt kunniga har sagt att ingen av de lösningarna skulle fungera – i vart fall finns det hittills inget sådant exempel någon annanstans.

Jag tycker att detta är en ganska osäker grund om man faktiskt anser att samhällets och ytterst människors säkerhet är viktig. Jag menar att det ändå är detta som är grunden för att vi ska kunna ge människor möjlighet att leva trygga och bra liv och använda mobilt bredband för allt annat som behövs i livet. Jag delar statsrådets uppfattning att detta ger väldigt stora möjligheter och underlättar livet för människor, men det är också viktigt att garantera den fysiska säkerheten och att kunna ingripa när det händer olyckor och när brott begås.

Anf. 28 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Vi kanske kan avsluta med att säga att vi i grunden verkar vara överens om att båda dessa intressen är viktiga. Det är viktigt att vi klarar av att förena och uppnå dem, och det är också regeringens utgångspunkt i dessa frågor.

Jag tror inte att man ska behöva vara så orolig för att detta skapar problem. Det jag själv har sett som det mest negativa med de beslut vi nu har fattat är att det blir en viss osäkerhet om hur länge banden står oanvända. Det vi talar om är en begränsad naturtillgång, och det är klart att det finns en stor poäng i att utnyttja den resursen eftersom den nu är efterfrågad på många håll. Jag hoppas alltså att vi så snart som möjligt ska kunna komma fram till en situation där vi får ett beslut och får fram en ny auktion, liksom en ordning där blåljusmyndigheternas intressen tillgodoses.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2016/17:35 om CETA-avtalet

Anf. 29 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Håkan Svenneling har ställt fem frågor till mig som är relaterade till frihandelsavtalet mellan EU och dess medlemsstater och Kanada, CETA. Jag kommer att inleda med Svennelings första fråga, som gäller ett panelsamtal i Europahuset som citerades i Europaportalen och ett uttalande från min sida där jag ger uttryck för min syn på missuppfattningarna som finns i debatten om handelsavtal.

Jag har följt handelspolitik under lång tid. Jag förvånas över hur mycket okunnighet som finns och hur många felaktigheter som framförs i olika sammanhang om handel i allmänhet och CETA i synnerhet. Jag uttryckte mig skarpt i panelsamtalet i Europahuset, för jag är kritisk till att desinformation cirkulerar angående CETA – till exempel felaktigheten att CETA ger företag rätt att bryta mot svensk lag. Detta spår på misstron mot EU och handelsavtal men även mot vårt politiska system i stort. Många kritiska frågor och påståenden om CETA får tillfredsställande svar när man läser det juridiskt bindande gemensamma tolkningsinstrument som tagits fram avseende CETA.

Svennelings andra fråga rör vilka åtgärder jag avser att vidta för att de fackliga rättigheterna ska vara skyddade i CETA. Här vill jag inleda med att säga att det i CETA finns bestämmelser om att man ska arbeta för *höjda* standarder och aktivt verka för att implementera ILO:s viktiga konventioner. CETA fastställer även uttryckligen att företag inte ska konkurrera med hjälp av sämre villkor. Jag och regeringen har aktivt drivit på för att säkerställa detta, och på svenskt initiativ finns en ytterligare skrivning i det gemensamma tolkningsinstrumentet. Den klargör bland annat att CETA *inte* påverkar rätten att förhandla, sluta och genomdriva kollektivavtal och vidta kollektiva åtgärder. De tre fackliga centralorganisationerna – LO, TCO och Saco – har välkomnat tolkningsinstrumentets rättsligt bindande förtydligande, och därmed har alla tre uttalat sitt stöd för CETA.

Svenneling har vidare ställt en fråga om hur jag ska säkerställa att staters rätt att reglera inte motverkas och hindras av CETA. Här vill jag först påminna om att CETA uttryckligen bekräftar staters rätt att lagstifta för att uppnå legitima allmänna intressen för bland annat hälsa och miljö. Detta klargörs ytterligare i det gemensamma tolkningsinstrument som uttolkar avtalets innehåll. CETA ändrar varken Kanadas, EU:s eller Sveriges skyddslagstiftning och inskränker inte heller rätten att bestämma vilken skyddsnivå som respektive part vill ha inom sitt territorium. Regeringen har låtit genomföra en analys av avtalets eventuella effekter på miljön, människors och djurs hälsa samt demokratiskt beslutsfattande. Regeringen avser även att fortsatt analysera avtalets påverkan samt arbeta fram förslag för att motverka eventuella effekter på detta.

Den fjärde frågan gäller vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka att Sverige ska bli stämt av kanadensisk gruvindustri. För det första vill jag påpeka att i Sverige är det svensk lag som gäller. Om ett kanadensiskt företag vill investera i Sverige måste det uppfylla alla de krav som gäller för miljö och arbetsrätt. Sverige har förutsägbara och transparenta lagstiftnings- och rättsprocesser. Jag skulle samtidigt vilja påminna om att svensk rätt redan ger all industri och alla investerare rätt till en korrekt och

förutsägbar behandling. Inför en svensk ratificering av CETA avser regeringen att analysera att det svenska regelverket är så tydligt att tvister inte ska uppstå.

Svenneling har slutligen frågat mig mot vilken bakgrund jag har verkat för en provisorisk tillämpning av CETA och vilka delar av avtalet jag framöver avser att verka för ska tillämpas respektive inte tillämpas provisoriskt. Regeringen stöder att CETA kommer på plats så snart som möjligt för att gynna våra företag och konsumenterna. Därmed är det positivt att avtalet tillämpas provisoriskt av EU till dess att det kan ingås av parterna. Europeiska kommissionen har föreslagit – och rådet har beslutat – att man beträffande omfattningen av den provisoriska tillämpningen av CETA ska följa tidigare praxis, vilken har kommit till uttryck i till exempel EU:s avtal med Peru, Colombia och Sydkorea. Investeringsskyddet, inklusive tvistlösningsmekanismen mellan stat och investerare samt portföljinvesteringar, träder inte i kraft provisoriskt.

Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Tack, handelsministern, för svaret!

Handels- och investeringsavtalet CETA – mellan EU och Kanada – är det första avtal Sverige skrivit under som så tydligt flyttar makt från demokratiskt valda församlingar, som riksdagen, till storföretag och deras lobbyister.

Egentligen är CETA-avtalet en konsekvens av Lissabonfördraget, EU:s grundlag. När Sverige sa ja till detta flyttade man beslutsmakten härifrån till EU och Bryssel. Handelspolitiken var ett av de områden som flyttade.

Men CETA-avtalet handlar om så mycket mer än handelspolitik. Det handlar om vilka möjligheter vi vill ha att forma vårt samhälle. Avtalet innehåller två mycket problematiska delar, som tillsammans skulle kunna leda till ett dubbellås mot progressiv politik, oavsett vilken regering vi har i Sverige.

Den ena delen handlar om regulativt samarbete, vilket öppnar upp för storföretagens lobbyister att påverka kommande lagstiftning. Den andra delen rör den tvistlösningsmekanism som kallas ICS – tidigare kallad ISDS – och som ger möjlighet för storföretag att stämma stater när de inte är nöjda med politiska beslut.

Den svenska debatten om handelspolitik är väldigt olik den debatt som förs i många europeiska länder, där trycket i debatten är betydligt högre än här. Trots det har många kritiska röster höjts i Sverige. Det gäller fackförbund som Kommunal, Byggnads och Seko. Det gäller miljöorganisationer som Jordens Vänner, Greenpeace och Naturskyddsföreningen. Det gäller också sociala rörelser, som Skiftet, och konsumentorganisationer, som Sveriges Konsumenter.

Men bland de politiska partierna har Vänsterpartiet stått ensamt i sin kritik av CETA, TTIP och TISA. Trots denna breda flora av kritiker har Ann Linde, enligt medieuppgifter, kallat oss som är emot handelsavtalet horribla lögnare. Att debatten stundtals har varit hård är en sak, men att kalla sina motståndare horribla lögnare är något helt annat. Frågan är om det är jag, Jens Holm eller någon annan som ministern menar sprider desinformation. Jag tycker att det vore klädsamt om ministern backade och

Prot. 2016/17:24
8 november

Svar på
interpellationer

förklarade sig, för jag har då aldrig sagt att företag skulle få rätt att bryta mot svensk lagstiftning.

Fru talman! Staters rätt att reglera är en grundbult i vår demokrati. Till CETA-avtalet finns en deklaration – som ministern kallade ett juridiskt bindande dokument – där det slås fast hur CETA ska användas. Frågan är dock vad denna deklaration är värd. Har deklarationen någon juridisk verkan vid en prövning i tvistlösningsmekanismen ICS? Och om den nu är så himla bra, varför skulle deklarationen då inte bara kunna vara en del av avtalstexten?

Vad är denna deklaration värd den dag storföretag genom extensiv lobbyning påverkar lagstiftningen innan den har beslutats i riksdagen? Vad är den värd den dag storföretag stämmer Sverige på miljardbelopp för beslut som är fattade här i Sveriges riksdag, eller beslut som fattats av våra myndigheter eller i någon av våra kommuner?

Jag skulle säga att den inte är värd särskilt mycket. Oavsett hur man vänder på det har man påverkat och inskränkt vår rätt som stat att lagstifta och reglera för att kunna skydda människor och miljö.

Vi ser nu att många länder går i motsatt riktning. När man tecknar handelsavtal innehåller dessa inte tvistlösningsmekanismer av denna typ, som ISDS. Detta gör att länder som Indien och Brasilien har stängts ute från vissa förhandlingar. Australien motsätter sig också tvistlösningsmekanismer efter att landet blivit stämt av Philip Morris för sin märkning av tobaksprodukter och vunnit, inte på grund av sakskalet utan på teknisk knock-out.

Jag tror att detta vore en enklare och bättre väg att gå för både EU och Sverige, särskilt som vi vet att 97 procent av alla som svarade på EU-kommissionens hearing sa att man inte vill ha en sådan tvistlösningsmekanism.

Anf. 31 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill tacka Håkan Svenneling för denna viktiga interpellation och ministern för svaret på den.

Detta handlar ju om CETA, handels- och investeringsavtalet med Kanada. Eftersom det handlar om Kanada skulle vi kunna titta på hur det har gått för Kanada i samband med ett annat avtal – det så kallade Naftaavtalet – som man slöt 1994 med USA och Mexiko.

I Naftaavtalet finns, precis som föreslås i CETA-avtalet, möjlighet för bolag att stämma stater med en så kallad tvistlösningsmekanism. Kanada är nu världens åtminstone näst mest stämde industriland och stäms gång på gång av nordamerikanska bolag, främst oljebolag och gruvbolag.

Sedan 1994 har Kanada fått inte mindre än 35 stämningar på halsen. Kanada har tvingats betala ut mer än 1,5 miljarder kronor i skadestånd, främst till bolag i USA. Kanada har tvingats lägga ned ungefär 500 miljoner kronor enbart i juridiska kostnader för att betala jurister och avgifter till tvistlösningstribunaler och liknande.

Det är främst på miljöområdet som bolag har stämt Kanada. Landet ville förbjuda export av något som kallas MMT, som ingår i drivmedel. Jag vet inte riktigt vad det är, men det är i alla fall inget som jag skulle lägga på mackan till mina barn.

Man ville förbjuda export av miljögiftet PCB. Man ställde krav på oljebolaget Mobil Investments – som är en del av Exxon Mobil, ett av världens största oljebolag – vad gällde deras oljeutvinning och forskning i Nordatlanten. I alla dessa fall har Kanada förlorat.

Och nu senast är det delstaten Quebec som har blivit stämd av gruvbolaget Lone Pine därför att man ville förbjuda fracking, alltså att man spränger upp gas ur berggrunden.

Jag tycker att det är märkligt att en socialdemokratiskt ledd regering vill öppna upp för bolag att stämna stater på det här viset. Det är nämligen bara bolagen som kan stämna staterna. Bolagen har allt att vinna. Ofta stämmer man när staterna vill lagstifta eller vidta andra åtgärder för att skydda miljön och folkhälsan. Dessa rättstvister kostar extremt mycket pengar, och ingen finansminister med lite självaktning kan ta lätt på risken att bli stämd i framtiden.

Man kan likna detta förfarande vid att spela fotboll. Man spelar dock bara mot ett mål, och det är hela tiden bolagen som får skjuta mot målet. Det enda vi som ska representera staten kan göra i den fotbollsmatchen är att skydda oss mot deras straffsparkar och frisparkar och hoppas på att det inte blir några mål. Bolagen har allt att vinna på detta upplägg.

Ann Linde och jag är nog rätt överens om att vi vill ha lite hårdare krav på gruvindustrin i Sverige. Det kanske vore bra om vi kunde höja mineralavgiften. Det kanske vore bra om vi kunde skärpa miljölagstiftningen.

Jag vill fråga Ann Linde om hon på fullaste allvar tror att de bolag som i dag stämmer demokratiska stater inte också kommer att stämna Sverige om vi vidtar åtgärder på gruvindustrins område. Och vad är det egentligen för fel på de svenska, europeiska och kanadensiska domstolarna? Det hela fungerar ju ganska bra i dag – vi är ju ändå rättsstater.

Anf. 32 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att CETA är ett mycket bra avtal. Regeringen välkomnar att EU och Kanada har undertecknat avtalet. CETA medför stor potential för svenska företag att öka exporten till Kanada och därigenom skapa arbetstillfällen i Sverige. Detta kommer att fördjupa vår ekonomiska och politiska relation med ett land som delar våra värderingar.

Kanada är världens tionde största ekonomi, och regeringen kommer att arbeta aktivt för att svenska företag ska se möjligheterna på denna stora marknad. Tullfrihet ger ökad varuexport och i förlängningen fler arbetstillfällen. CETA hjälper även vår tjänsteexport och öppnar nya sektorer i Kanada som tidigare har varit stängda.

Även Vänsterpartiet har uttalat sitt stöd för tullfrihet och borttagande av handelshinder. Jag antar att ni även vill se mer investeringar i Sverige. Om vi vill öka investeringarna i Sverige krävs ett förbättrat marknadstillträde för investerare, långsiktig trygghet, skydd mot diskriminering och rätt till kompensation vid expropriation. Det finns regler för dessa saker i svensk grundlag som inte är annorlunda än i CETA.

Transparens och förutsägbarhet är alltså centrala punkter för att företag ska lockas till just Sverige. Detta bidrar CETA till.

Investeringsskyddet och tvistlösningsmekanismen i CETA innehåller inga begränsningar när det gäller staters rätt att reglera. Dessutom klargör CETA att stater kan ändra sina lagar oavsett om det har en negativ påverkan på en investering eller på vinstförväntningarna. Det finns ingen rätt att stämna stater för politiska beslut. Påståendet är inte seriöst. I systemet finns även säkerhetsventiler, till exempel att brevlådeföretag eller skalbolag inte kan utnyttja tvistlösningsmekanismen.

Jag vill också göra en rättelse: Jag sa inte ”horribla lögnare” – jag sa att det var horribla lögner. Det står jag för till hundra procent. Jag har hört så många horribla lögner i denna debatt. I min hand håller jag en massa papper med sammanställningar från mina medarbetare där alla horribla lögner skrivits ned. Jag vill ge ett exempel: Vi var i norra Sverige – jag ska inte säga i vilken stad – där det delades ut flygblad på vilka det stod att CETA tvingar Sverige att avskaffa landstingen. Vad är det om inte en horribel lögn? Jag har massor av exempel.

Jag står fast vid vad jag sa. Det förekommer massor av horribla lögner, men det skulle självklart aldrig falla mig in att kalla vare sig riksdagsledamot Holm eller riksdagsledamot Svenneling för horribel lögnare. Men det jag sa är ett faktum, och jag står fast vid det.

Jag vill återgälda frågan till Svenneling som i sin interpellation underkänner svenska lagar och vår lagstiftningsprocess genom att säga att Sverige med största sannolikhet kommer att fällas under CETA. Det vore intressant om Svenneling kan förklara hur han kommit till denna slutsats angående den svenska lagstiftningen.

Jag vill även kommentera lite av det som Jens Holm tog upp om Naftaavtalet. Det skydd som företag har mot olikabehandling, expropriering och så vidare är grundlagsskyddat i Sverige. Det anses här vara en mänsklig rättighet, vilket det inte är i de flesta andra länder. Därför behövs ett sådant skydd, så att det blir lika möjligt för företag att investera som det är i Sverige.

Jag fick även en fråga om huruvida jag tror att vi kan skydda oss från mer gifter i miljön. Självklart tror jag det. Det är något av det mest explicita i tolkningsinstrumentet som – vilket jag påpekar speciellt – är rättsligt bindande.

Anf. 33 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Som Jens Holm var inne på är intresset för att CETA-avtalet sjösätts stort inom särskilt gruv-, olje- och gasindustrin. Dessa branscher står i dag för en tredjedel av alla stämningar av stater. Extra oroande är det att kanadensiska företag har ett rykte om sig att vara de värsta brottslingarna mot miljö och mänskliga rättigheter runt om i världen.

Kanadensiska företag är i dag inblandade i projekt i Spanien, Irland, Finland, Rumänien, Bulgarien och Grekland där de blivit anklagade för att inte ta miljöhänsyn. Många gånger har gruvprojekt skett i känsliga naturområden, och det har förstört förutsättningar för lokala turistföretag. Man har inte heller tagit hänsyn till lokalbefolkningen, och gruvornas utsläpp har påverkat det lokala jordbruket.

Det kanadensiska företaget Glamis Gold stämde Kalifornien i USA när delstaten införde krav på att företaget skulle återställa ett område vid dess gruva med hänsyn tagen till ursprungsbefolkningen. Som tur är förlorade företaget i just detta fall, men det visar det absurda i att företagets vinstintressen kan ställas mot demokratiskt fattade beslut.

För Sverige skulle CETA-avtalet innebära en risk att kanadensisk gruvindustri kan stämna staten varje gång en svensk myndighet inför miljörestriktioner eller vill ta hänsyn till lokalbefolkningen och dess näringar. Det skulle inte per automatik innebära att man blir stämd. Det har jag aldrig sagt och kommer heller aldrig att säga. Men det skulle innebära dyra processkostnader. Det skulle också med största sannolikhet kunna bli en fällande dom mot svensk lag.

Risken att få sådana domar kan leda till att myndigheter sänker sina krav redan i förväg för att undvika processer eller att man gör upp i godo och därigenom sänker standarder. Detta sker i dag vid var tredje stämning där företag står mot stater. Vi har sett att det funkar så utomlands.

Förespråkarna för CETA-avtalet, bland dem statsrådet Ann Linde, anser att avtalet ska stå modell för framtida förhandlingar mellan EU och USA om det så kallade TTIP-avtalet. Men faktum är att båda avtalen innebär en stor risk för maktförskjutning från våra demokratier till storföretagens jurister. Det kan också innebära just sänkta miljökrav vid gruvetableringar samt intrång i samernas rättigheter.

Skulle CETA-avtalet antas kan det även innebära att många amerikanska storföretag tar en omväg via Kanada för att stämna Sverige. Många företag har där dotterbolag eller liknande konstruktioner.

Från fackligt håll har det kommit kritik mot avtalet när det gäller risken för att fackliga rättigheter inskränks. Trots detta har handelsminister Ann Linde slagit dövörat till. De fackliga organisationerna CLC och ETUC, i vilket LO, TCO och Saco är medlemmar, har gemensamt krävt att förhandlingarna ska öppna upp på nytt och att man ska lyssna på kritiken från fackförbunden.

Fackförbundet Kommunal har tillsammans med Epso, dess europeiska motsvarighet, analyserat CETA-avtalet och funnit stora brister. En av de mer besvärande delarna i avtalet är kapitlet som handlar om arbetstagarnas rättigheter och skydd mot ohälsa. CETA-avtalet anger i praktiken ett tak för hur mycket en stat eller myndighet kan fatta beslut om, såvida inget annat avtalats. Regler som är mer långtgående kan ses som ett handelshinder.

Om en tvist uppstår på grund av att investerare anser att nya eller gamla regler är ett handelshinder kan man stämna Sverige för brott mot handelsavtalet. Det behöver inte betyda att Sverige blir dömt, men de kan stämna landet. Det kan till exempel innebära att arbetsrättsliga domar i Arbetsdomstolen skulle kunna överprövas i en gemensam högnivåkommitté mellan EU och Kanada. Det betyder att det är oklart om Arbetsdomstolen kommer att vara sista instans för tvister mellan arbetsmarknadens parter.

Det ska ske ett regulativt samarbete om nya regler och lagar som planeras och dessa ska införas med hänsyn tagen till relevant existerande vetenskaplig och teknisk information relaterad till internationella standarder. Samtidigt ska en analys göras av om nya lagar och regler inverkar på handel eller investeringar. Detta innebär såklart en underminering av försiktighetsprincipen och är ett klart steg tillbaka i synen på arbetsskydd och

hälsa. Så vet vi att det funkar i USA i dag med det som heter Oira vilket inneburit att ny lagstiftning mot asbest har stoppats.

Anf. 34 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag ställde tidigare en fråga till handelsministern om vad det är för fel på nuvarande rättsväsen. Vad är det för fel på svenska domstolar, tyska domstolar eller kanadensiska domstolar? Varför måste vi skapa ett särskilt förfarande för bolagen och speciellt för storbolagen? Det är just storbolagen som är högst representerade när det gäller stämningar mot stater.

Det ser vi exempelvis i fallet Kanada och Naftaavtalet med 35 stämningar. Redan nu har Kanada betalat ungefär 2 miljarder kronor till storbolag, utgifter för dyra advokater, tribunalavgifter och annat. Det är gruv- och oljebolag som stämmer Kanada när det fattat fullt rimliga beslut för att skydda folkhälsan, miljön liksom djur och natur. Varför ska vi ens öppna upp för den risken, Ann Linde?

Jag vet att det finns ett skydd mot expropriering i exempelvis svensk lagstiftning. Men vad bra! Då kan väl kanadensiska och i framtiden även amerikanska bolag gå till svensk domstol och hänvisa till svensk lagstiftning? Den finns ju redan på plats. Jag förstår inte vad det är för problem med kanadensisk lagstiftning för att vi ska behöva dessa specialdomstolar.

Det är uppenbart att det blir spel mot ett mål. Bolagen har allt att vinna. Det blir en avskräckande effekt. Jag säger inte att vissa lagar kommer att rivas upp, men blotta risken för att tvingas att betala tiotals eller kanske hundratals miljoner kronor i skadestånd till storbolag kan göra att vi håller progressiv lagstiftning tillbaka. Det vill jag inte se.

Anf. 35 Statsrådet ANN LINDE (S):

Fru talman! Det är intressant att Vänsterpartiet aldrig hänvisar till LO, TCO eller Saco utan alltid till en massa andra fackföreningar. Jag var själv inbjuden i går som en av huvudtalarna vid just ETUC:s styrelsemöte. Jag vet inte hur många gånger Håkan Svenneling har bjudits in att tala inför den europeiska fackföreningsrörelsen. Det var hur som helst en mycket givande diskussion. Alla de svenska centralorganisationerna står för övrigt bakom CETA.

Låt mig svara på en del av de konkreta frågor som har ställts. När det gäller gruv- och energifrågorna innehåller CETA inget särskilt kapitel om energi. Fossilenergi såsom kol, gas och olja som importerats till EU i dag är redan tullfritt.

CETA-avtalet innebär ingen ytterligare liberalisering av handeln med fossil energi.

Nästa fråga handlade om den svenska arbetsmarknadsmodellen och huruvida arbetsrättsliga domar ska kunna överprövas. Vi har i CETA-avtalet kommit överens om att det inte ska leda till sänkta arbetsrättsliga standarder, att man ska arbeta för höjda standarder och att man ska verka för att implementera ILO:s regelverk och hålla en hög nivå av skydd. Alla krav som finns gällande lagstiftning avseende arbets- och socialskäl fortsätter att gälla. För att ge skydd mot arbetstagar i avtalet är det kopplat till en expertpanel som kan undersöka om någon part bryter mot reglerna om miniminivån – inte taknivån, som vänsterpartisterna hela tiden säger. Den kan då ge råd och rekommendationer om detta.

Det finns inga skrivningar i CETA-avtalet som medger att arbetsrättsliga domar skulle kunna överprövas. Parterna förbehåller sig fortsatt rätt att reglera detta område. Svenska arbetsrättsliga domar kan inte överprövas av den expertpanel som kommer att inrättas för arbetsrelaterade frågor. Jag påstår att det som sägs här inte är rätt.

Sedan gäller det frågan om vi kan komma att sänka våra respektive standarder eller krav rörande livsmedel, produktsäkerhet, konsumentskydd, hälsa, miljö eller arbetarskydd. I CETA-avtalet står det uttryckligen att de inte kommer att sänkas. Vi bekräftar också åtagandena i fråga om de försiktighetsåtgärder som har vidtagits i och med de olika internationella avtalen.

Jag fick också en fråga från Jens Holm om varför man inte kan ha detta i domstolar. Jag vet inte om ni tror att advokater är gratis i offentliga domstolar, att det inte kostar lika mycket pengar att ha advokater i vanliga domstolar. Så är det inte.

Varför ska man då ha ett investeringsskyddsavtal även i en utvecklad rättsstat? Det är väldigt viktigt med öppna, tydliga och stabila villkor för att investerarna ska våga investera i respektive land. Det stämmer att Kanada är ett land med ett utvecklat rättssystem, och det är osannolikt att svenska investerare kommer att använda sig av möjligheterna till tvistlösning i någon större utsträckning. Men det kan inte uteslutas att investerare kan stöta på problem även i länder med utvecklade rättssystem, till exempel diskriminerande behandling av utländska företag. I sådana situationer erbjuder investeringsskyddsavtalet ett ökat skydd. Investeringsskyddet i CETA säkerställer dessutom lika konkurrensvillkor för EU-företag som för investerare från länder som Kanada har investeringsskyddsavtal med. Vidare ges alla EU-investerare samma konkurrensvillkor i Kanada, eftersom CETA i framtiden kommer att ersätta de bilaterala avtalen.

Anf. 36 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Välkommen hit!

Debatten om CETA-avtalet är inte slut, för avtalet är inte i hamn än. Jag tror att det lilla uppror som Vallonien startade och som fördröjde avtalet med fyra dagar bara är början. Än så länge har avtalet bara passerat genom rådet. Näst i tur står Europaparlamentet. Efter det kommer avtalet att kunna tillämpas provisoriskt. Men sedan ska avtalet igenom 38 nationella parlament och delstatsparlament i Europa. I Kanada ska avtalet godkännas av dess provinser.

Men man ser också att motståndet ökar. Det ser ut som att Nederländerna kommer att kunna få till stånd en folkomröstning i frågan. I Berlin demonstrerade runt 200 000 människor. Även i andra länder ser vi att motståndet ökar.

Då avtalet ännu är provisoriskt har handelsminister Ann Linde fortfarande chans att backa från tvistlösningsmekanismen ICS. Både EU och Kanada är rättsstater, som vi har konstaterat. Frågan är varför man ska skapa detta parallella rättssystem, där storföretag kan stämma stater. Till och med EU-kommissionens egen konsekvensanalys konstaterade att det finns tvivel på att ISDS eller ICS skapar några mervärden för EU och Kanada. Det är endast det nyliberala argumentet för att vilja ha det här som kvarstår för Ann Linde. Detta ger inte de effekter som man vill ha. I stället

skulle vi kunna använda de rättssystem vi har i dag. Kostnaderna blir mindre i våra egna rättssystem jämfört med de här specialdomstolarna.

Sverige har ännu inte blivit stämt, med de mycket små och få avtal vi har i dag. Men CETA-avtalet riskerar att bli det avtal som gör att Sverige blir stämt. När beslut om CETA-avtalet ska fattas måste vi också kunna ta det orimliga i beräkning. Vi vet inte i dag hur investerare och multinationella företag kommer att agera i framtiden. Men vi vet att de har agerat annorlunda ju längre tiden har gått.

Min avslutande fråga till Ann Linde är om hon kommer att skicka ut CETA-avtalet på remiss innan hon lägger en proposition på riksdagens bord.

Anf. 37 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Svenneling hoppas på att motståndet ökar. Jag skulle vilja säga att motståndet minskar. När vi har gjort det här tolkningsinstrumentet har man verkligen rätt ut flera frågor tydligt och skingrat mycket av den oro och de missförstånd som det funnits skäl till för dem som inte haft vetskap och inte ens läst avtalet. Man ser också hur det fattats beslut i land efter land. Det gäller till exempel det socialdemokratiska partiet i Tyskland. Där fanns det ett väldigt stort motstånd. Men när sedan fråga efter fråga klarades ut metodiskt valde man att ställa sig bakom ett godkännande. Jag tror alltså tvärtom att motståndet minskar.

Låt mig förklara hur handelsavtal förhandlas inom EU! Det är en rigorös process som ligger bakom ett handelsavtal. Inget lämnas åt slumpen. Redan 2009 fick EU ett förhandlingsmandat från samtliga länder inom unionen. Vi gav kommissionen i uppdrag att förhandla ett avtal med Kanada inom ramarna för mandatet. Efter detta pågick förhandlingarna i mer än fem år. Under hela förhandlingarna har specialister ingående analyserat varje specifik fråga. Detta har gjorts av experter inom EU, men också inom varje medlemsland, till exempel Sverige, och i Kanada. Under hela förhandlingarna har arbetet kontinuerligt förankrats hos folkvalda politiker i samtliga EU-länders parlament samt EU-parlamentet i Bryssel. Detta gäller även Sveriges riksdag, även om det naturligtvis stämmer att Vänsterpartiet har en annan åsikt än resten av partierna. När förhandlingarna avslutades 2014 publicerades avtalet i sin helhet på internet. En lögn som jag har mött hur många gånger som helst är att man inte kan läsa avtalet. Man kan visst läsa avtalet!

Oj, nu är min talartid slut igen!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2016/17:49 om öppenhet i TTIP

Anf. 38 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jens Holm har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att inte svenska riksdagsledamöter ska vara hänvisade till ett annat land för att ta del av dokument om handels- och investeringsavtalet TTIP. Han har också frågat vad jag gör i övrigt för att allmänheten fullt ut ska kunna ta del av dokument som rör TTIP.

Jag vill börja med att konstatera att ett frihandelsavtal mellan EU och USA är viktigt för EU, Sverige och USA eftersom ett sådant avtal skulle kunna skapa fler jobb och mer tillväxt. Avtalet kommer att ha positiva effekter inte enbart för vår ekonomi utan även för våra bredare relationer och den transatlantiska länken. Sverige ska vara ett föregångsland för fri och rättvis handel.

Regeringens inställning är att öppenhet i handelsavtalsförhandlingar är en förutsättning för en bred förankring av ett slutligt avtal och ett bra förhandlingsresultat. Regeringen har varit och är fortfarande drivande i dessa frågor. Jag välkomnar därför det transparensinitiativ som handelskommissionär Cecilia Malmström genomförde för två år sedan i förhandlingarna om TTIP. Som en effekt av initiativet får riksdagen, civilsamhället och allmänheten i Sverige tillgång till EU:s förhandlingsförslag när dessa överlämnas till motparten och offentliggörs av kommissionen. Till dags dato har, utöver faktablad och annat informationsmaterial, över 60 av EU:s förhandlingsförslag publicerats på Europeiska kommissionens hemsida.

För att ytterligare öka insynen och efter önskemål från EU:s medlemsstater har tillfälle getts att inrätta särskilda läsrum i EU:s medlemsstater för regeringstjänstepersoner och parlamentsledamöter. Förhandlingsparterna har dock inte alltid möjlighet eller vilja att i alla lägen öppet redovisa alla detaljer i en förhandling. USA har velat ha vissa i förväg bestämda garantier för sekretess för hantering av amerikanska förhandlingsdokument. Regeringen har velat inrätta ett nationellt läsrum för TTIP-dokument men har emellertid inte kunnat godta dessa krav från USA eftersom delar av dem kan stå i strid med svensk grundlag och vår offentlighetsprincip. Svenska myndigheter måste alltid självständigt sekretesspröva ett dokument innehåll uppgift för uppgift. Som en följd av att Sverige inte har kunnat godta kraven på sekretessgarantier förvaras det endast EU-interna dokument i läsrummet som inrättats i UD:s lokaler. Det faktum att vi i Sverige enbart har EU-interna dokument i läsrummet har alltså inget att göra med olika påståenden om ”hemlighetsmakeri” kring förhandlingarna.

I läsrummet förvaras inte några dokument som innehåller eller redogör för amerikanska förhandlingspositioner. Dokument med amerikanska förhandlingspositioner kan bland annat svenska riksdagsledamöter ta del av i Europeiska kommissionens läsrum i Bryssel. Riksdagen informeras även löpande inom ramen för regeringens EU-samråd inför de ministerrådsmöten där TTIP finns på agendan. Näringsutskottet har också informerats om förhandlingsläget, och regeringen har överlämnat EU:s förhandlingstexter till utskottet i flera omgångar.

Regeringen kommer att fortsätta att föra en aktiv dialog med representanter för fackföreningar och arbetsgivare liksom med branschorganisationer och andra aktörer i det civila samhället.

För regeringen är öppenheten i förhandlingarna viktig men måste stå i överensstämmelse med svensk grundlag. Målsättningen är att nå ett ambitiöst avtal med respekt för demokratiskt fattade beslut, samtidigt som möjligheten att upprätthålla och stärka skyddet för löntagare, miljö samt människors och djurs hälsa säkerställs.

Anf. 39 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag vill tacka för ministrernas svar på min interpellation. Jag vill också tacka för beskrivningen av hur handelsförhandlingar förs på EU-nivå. Jag kan berätta för ministern att jag själv tidigare satt i EU-parlamentet och var ledamot av EU-parlamentets handelsutskott. Viss erfarenhet av sådana förhandlingar har kanske också jag.

Jag blev därför väldigt positivt överraskad. Jag har hört både handelskommissionär Cecilia Malmström och ministern Ann Linde tala om att TTIP-förhandlingarna, förhandlingarna om handels- och investeringsavtalet med USA, skulle vara de mest öppna någonsin och de mest demokratiska. Min erfarenhet av sådana handelsavtal är att förhandlingarna väldigt ofta förs bakom lyckta dörrar. Inte ens vi folkvalda får insyn i vad som pågår.

Jag blev därför också väldigt glad när jag fick veta att det hade inrättats ett så kallat lärum dit vi riksdagsledamöter skulle kunna få ta oss för att läsa dokumenten om TTIP-avtalet med USA. När jag kom till det lärummet hittade jag ett beslut från EU:s råd där man specifikt talade om 13 dokument som skulle tillgängliggöras i medlemsländernas lärum.

Jag ville förstås läsa även de dokumenten. Det var viktiga dokument, i varje fall att döma av rubrikerna. Det skulle handla om den så kallade tvistlösningsmekanismen. Jag antar att det är där det står att bolag ska kunna stämma stater. Det handlar om konkurrensförfaranden, offentlig upphandling, statliga bolag, små och mellanstora bolag och andra viktiga saker.

Det som var riktigt intressant med de 13 dokumenten var att de var konsoliderade. De var i princip färdigförhandlade mellan EU och USA. Det tycker jag är väldigt intressant. Det är först då man kan få en bild av vad den andra parten tycker. Det blir inte bara EU-kommissionens propagandaversioner, om jag säger så, där EU-kommissionen säger: Så här tycker vi att det ska vara. Här får man se vad EU har lyckats förhandla fram gentemot USA.

Jag bad att få se även dessa 13 dokument, men jag fick nej. De dokumenten kunde jag inte få se. Jag förmodar att det är för, som Ann Linde sa, att USA ställer krav på att om dokumenten skulle läcka ut ska vi ta reda på vem som har läckt ut dem. Enligt svensk lag får man inte efterforska källan. Jag skulle vilja veta från ministern: Har ni ens försökt att tillgängliggöra dem? Har ni tagit strid mot Washington och sagt att det är väldigt viktigt att alla dokument i förhandlingarna kan tillgängliggöras för våra lagstiftare i vårt land?

Jag skulle också vilja ställa en fråga till ministern. Ministern hänvisar alla Sveriges riksdagsledamöter till att resa ned till Bryssel. Där ska vi läsa dokumenten som rör detta otroligt omfattande handels- och investeringsavtal. Tycker ministern verkligen att det är rimligt att vi riksdagsledamöter ska vara hänvisade till ett hemligt lärum i Bryssel för att läsa de viktiga dokumenten som rör avtalen mellan EU och USA?

Anf. 40 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! På förmiddagen hade jag förmånen att besöka det lärum som bara riksdagsledamöter har möjlighet att gå in i för att läsa handlingar om TTIP-avtalet. Man skulle kunna tro att ett besök i lärummet är ungefär som ett besök på ett bibliotek. Men tyvärr är inte likheterna särskilt stora.

Till en början finns ingen direkt information för riksdagsledamöterna på riksdagens interna hemsida. När man får tag i UD är det en särskild mejladress som man ska mejla. Det är inte helt enkelt att få svar, men till slut får man ändå en tid. När man kommer dit möts man av väldigt trevlig personal och får ett väldigt bra bemötande.

Man kommer in i ett rum, i mitt fall var det ett kontor, där det finns en hög med hemliga rapporter att läsa. De sitter inte i en pärm, och det finns inget register eller någon tydlig ordning. Man får ägna en viss tid till att bara förstå vilka handlingar man har framför sig. Man får också ett brev där man får berättat för sig vad som gäller. Det står att man inte får transkribera några handlingar och att man beläggs med yppandeförbud, vilket innebär att jag till exempel inte här i denna debatt får berätta vad jag har läst.

Man hittar också i högen listan på konsoliderade handlingar, som Jens Holms interpellation handlar om. Men de handlingarna finns inte i högen med handlingar. I det brev man får står det ingenting om att det skulle saknas handlingar, att de skulle finnas i Bryssel och att det krävs att man reser dit för att läsa dem. Skillnaderna mellan UD:s läsrum och läsrum på ett bibliotek skulle jag säga är monumentala.

Förespråkarna för TTIP-förhandlingarna slår sig ofta för bröstet och säger att det är de mest transparenta förhandlingarna någonsin, och läsrummen är en del av denna transparens. Men jag funderar på vad det är som har blivit så väldigt transparent. Jag får gå in i ett läsrum men inte berätta om vad jag har läst. Det är ett rum som inte håller tillgängligt alla de handlingar som EU-kommissionen har tillgängliggjort i alla andra medlemsländers läsrum. Det är bara Sverige och möjligtvis Bulgarien som inte har dem. I stället hänvisas man till att resa till Bryssel för att läsa dem. Det tycker inte jag är transparens.

Många av förespråkarna – bland annat statssekreterare Stenström till Ann Linde och EU-kommissionären Malmström – har nu börjat tala om att frysa ned TTIP till dess att en ny amerikansk president är på plats. Förespråkarna är rädda för den rasistiska och isolationistiska Donald Trump och vill hellre se Hillary Clinton som president. Men även Clinton har skärpt sin ton i debatten om handelspolitik. Det är mycket tack vare vänsterkandidaten Bernie Sanders som har pressat henne hårt i primärvalet. Det har gjort att Hillary Clinton har uttalat att hon är tveksam till TPP, det handelsavtal som USA är på väg att teckna mellan USA, Japan och andra oceanska länder.

På demokraternas konvent antog man en intressant text. Den säger så här, om man översätter den till svenska: Handelsavtal ökar ofta storföretagens vinster medan de samtidigt misslyckas med att skydda arbetstagares rättigheter, arbetsvillkor, miljö och hälsa. Vi måste försöka avsluta tävlingen mot botten och utveckla en handelspolitik som stöder jobb i USA. Så sa man på demokraternas konvent.

Om man skulle öppna förhandlingarna skulle man också kunna få inspel och påtryckningar från andra parter på de båda parterna EU och USA. Det skulle kunna betyda att EU också får hjälp av fackförbund och civilsamhälle att trycka på USA i frågor som är viktiga för Europa så att avtalet blir så ambitiöst och bra som handelsminister Ann Linde vill.

Jag tror att det skulle gynna förhandlingarna om det blev transparens på riktigt så att man på allvar fick den demokratiska påverkan och möjligheten att skapa ett handelsavtal som ger nytta inte bara för storföretagen.

Anf. 41 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag upprepar det som är det viktigaste i detta, nämligen att vi vill öka handeln så att vi kan få fler jobb. Det är regeringens absolut viktigaste uppgift. Det är därför vi tycker att frihandelsavtalen mellan EU och Kanada och mellan EU och USA är viktiga för Sverige; genom dem kan vi skapa fler jobb och mer tillväxt.

Avtalet kommer inte enbart att ha positiva effekter på ekonomin utan också på de bredare relationerna mellan USA och Sverige, den så kallade transatlantiska länken. Målsättningen är fortfarande att nå ett ambitiöst avtal med respekt för demokratiskt fattade beslut och att upprätthålla och stärka skyddet för löntagare och miljö och för människors och djurs hälsa. Sverige ska vara ett föregångsland för fri och rättvis handel.

Öppenhet och förankring med berörda parter och intresseorganisationer är naturligtvis en viktig del i arbetet. Vi driver en öppenhetslinje i EU, till exempel när vi förhandlar om frihandelsavtal med tredjeländ. Regeringen har också en ständigt pågående aktiv dialog med myndigheter, representanter, fackföreningar, arbetsgivare, branschorganisationer, företag och andra aktörer i det civila samhället. Samtidigt måste villkoren för öppenheten stå i överensstämmelse med svensk grundlag, bland annat den svenska offentlighetsprincipen.

Vi har, precis som Håkan Svenneling säger, ett läsrum. Jag är glad att personalen i lärummet var trevlig. Man kan säkert förbättra detta, och jag hoppas att Håkan Svenneling skickar in förslag på hur man kan göra det bättre. Det finns ingenting som säger att man inte kan göra detta bättre. Alla övriga 27 medlemsländer och Europaparlamentet har också läsrum, och det står inte i konflikt med grundlagarna. Det tycker jag är ett bevis på att detta inte är något hemlighetsmakeri. Vår offentlighetslagstiftning är skriven på ett sådant sätt att vi inte kan sekretessbelägga uppgifter i förväg. Det sker alltså en riktigt svårhanterlig krock mellan vårt svenska system och de övriga EU-ländernas och USA:s.

Både Svenneling och Holm säger att det råder yppandeförbud och att man inte kan berätta vad man har läst eller sett. Jag tycker egentligen inte att det är så konstigt. Det handlar om en förhandling – en riktigt viktig förhandling. Att då den ena parten har gått med på att över huvud taget visa sina förhandlingsståndpunkter för andra än dem som förhandlar tycker jag är ett stort steg i rätt riktning, och det är första gången man gör så.

Jag kan inte riktigt hitta något bra svar på hur vi ska kunna undvika den här krocken. Naturligtvis står vår grundlag över detta. Om man kan hitta andra vägar är det kanske möjligt, men vi kan inte gå emot vår egen grundlag. Det är naturligtvis inte perfekt att man måste hänvisa till andra parlament och till Europaparlamentet för att någon ska få läsa; jag håller med om det. Men detta är helt enkelt en svårhanterlig krock.

Jag tycker att det är riktigt roligt att Svenneling diskuterar Demokraternas texter. Jag var på mitt femte konvent när också jag var i Philadelphia och läste och diskuterade handel så att det stod härliga till. Faktum är att de skrivningar som finns i Demokraternas politiska program är det vi har

uppnått i CETA, och det är det som många av demokraterna nu tycker är väldigt positivt och bra.

Prot. 2016/17:24
8 november

Svar på
interpellationer

Anf. 42 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag har försökt att ta reda på och gå till botten med hur det kommer sig att en socialdemokratiskt ledd regering är beredd att sätta så mycket på spel för att få dessa två handels- och investeringsavtal med USA och Kanada.

Som jag tolkar svaret från handelsminister Ann Linde handlar det om att vi ska öka handeln, för om vi ökar handeln ökar också antalet jobb. Parentetiskt kan man bara konstatera att så inte blev fallet i USA och Kanada, till exempel, med Naftaavtalet. Det var samma argument där, men jobben minskade.

Hur ska då handeln ökas? Jo, genom att ta bort så kallade handelshinder. Men nu råkar det vara så, Ann Linde, att tullar och tariffer på det transatlantiska området mellan Europa, USA och Kanada är rekordlåga redan nu. Vi har redan nu ett extremt stort flöde av varor och tjänster, så det kan inte vara tullarna och tarifferna som ska sänkas. Om du hittar några sådana är vi i Vänsterpartiet med på att ta bort dem också; jag lovar.

Men det handlar om de så kallade icke-tariffära handelshindren. Ett icke-tariffärt handelshinder kan till exempel vara att man har olika nivåer i miljölagstiftningen. I ett land är en kemikalie förbjuden, men den kanske inte är det i Nordamerika. Det är klart att det kan bli ett problem för handeln eftersom det ser olika ut. Men man ska också komma ihåg att om vi tar upp de icke-tariffära handelshindren, vår lagstiftning och våra standarder finns det stor risk för att vi tvingas sänka nivåerna. Nu kommer Ann Linde att säga: Nej, vi kommer inte att tvingas att sänka en enda nivå! Vi vet inte riktigt, men det vi vet är att vi kan bli stämnda eftersom bolagen i USA och Kanada har helt andra förväntningar. Vi kan alltså ha kvar vår lagstiftning, men det kan kosta hundratals och kanske miljardtals kronor. Jag tror inte att det finns en finansminister i världen som tar enkelt på en sådan sak.

Jag tycker att öppenheten i debatten är otroligt viktig. Jag hörde när Ann Linde talade om CETA-avtalet tidigare. Du sa i en passus som handlade om någon CETA-kritiker: Man har inte ens läst avtalet. Du har också talat om lögnar, villfarelser och så vidare. Det är ju enkelt för dig att säga – du som sitter inne med all information. Du har hela TTIP-avtalet framför dig, och du kan läsa varenda artikel. Håkan, jag och andra måste gå in på TTIP-leaks och kan kanske hitta det ändå på nätet. Men det blir en debatt på helt ojämlika villkor.

Vi vet att när informationen kommer ut i ljuset vill folk verkligen sätta sig in i vad sådana här avtal handlar om. Jag kommer ihåg det så kallade multilaterala investeringsavtalet, MAI-avtalet, i början av 2000-talet. Det var samma hemlighetsmakeri där; man visste ingenting. Sedan läckte det ut, och det tog inte lång tid innan hela avtalet föll eftersom folk såg vilka extremt långtgående konsekvenser det skulle få. Det var samma sak med det så kallade ACTA-avtalet för ett antal år sedan.

Jag skulle vilja ställa några frågor igen eftersom Ann Linde talade om en öppenhetslinje: Har ni ens tagit en dialog med USA om att vi vill offentliggöra alla dessa dokument så att vi ska kunna se deras ståndpunkter? Har ni tagit strid? Varför accepterar ni bara deras upplägg? Tycker du att det är rimligt att en svensk riksdagsledamot ska vara tvungen att resa till ett annat land för att läsa dessa viktiga dokument? Det svarade du inte på.

Anf. 43 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Varför är då öppenhet så viktig? Jo, därför att det pågår en omfattande lobbning både i USA och i Bryssel. De möten som EU-kommissionens DG Trade hade inför starten av TTIP-förhandlingarna hölls till 92 procent med representanter från företagsintressen. Organisationer som har granskat lobbningen i Bryssel har hittat direkta textyrkanden från ledamöter i Europaparlamentets handelsutskott INTA som företag har tagit fram åt dem. Genom att öka öppenhet kan lobbyorganisationernas påverkan synliggöras.

Tidigare var både mandat och resultat sekretessbelagda. Men det är trycket av interna läckor, granskande undersökningar och civilsamhällets omfattande kritik som har fått EU-kommissionen att vidta vissa åtgärder i rätt riktning. Förhandlingsmandat och förslag för TTIP-förhandlingarna har offentliggjorts, men processen kring förhandlingarna är fortfarande inte tillräckligt öppen. Detsamma gäller andra handelsavtal, särskilt tjänstehandelsavtalet TISA, som Wikileaks läckte i somras.

Såväl högern som näringslivet brukar försvara sig med att den hemliga förhandlingsgången behövs, för det är så man gör med internationella handelsavtal. Deras huvudargument är att öppenhet, insyn och dialog försvårar förhandlingsprocessen.

Vänsterpartiet håller inte med om det. Vi anser att bristen på transparens, öppenhet och dialog i förhandlingarna om internationella handelsavtal är ett allvarligt problem. Den typen av förhandlingar kan ju påverka svenska medborgare. Då måste förhandlingarna vara transparenta, så att medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker kan involveras och ges möjlighet att ge respons, framföra kritik och komma med förslag.

En del är förvånade över att så många vanliga människor helt plötsligt bryr sig om handelspolitik. Men det beror helt enkelt på att man ser att det har betydelse i ens vardag – oavsett om det handlar om vad man kommer att ha på tallriken, vilka kemikalier man kommer att utsättas för eller vilka villkor man kommer att ha på arbetet. Därför är handelspolitik viktigt.

Anf. 44 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag måste medge att Jens Holm är en duktig debattör. Nu slirade han så att det lät som att jag hade sagt att man kan läsa TTIP-avtalet på internet. Det sa jag inte. Jag sa att man kan läsa CETA-avtalet på internet. Och det har man kunnat göra i två år. Det är liksom det som är grejen. Jag sa inte ett ljud om att TTIP-avtalet skulle finnas på internet.

När det gäller Nafta sa Jens Holm dessutom att det inte har lett till att några nya jobb har skapats. Det är inte vad de officiella myndighetsberäkningarna i USA visar. Man kan säkert göra andra beräkningar, men enligt de officiella beräkningarna som myndigheterna där har gjort har Naftaavtalet lett till att fem miljoner nya jobb har skapats och till att man har förlorat en halv miljon jobb.

Jag tror att det är på det sättet att de fem miljonerna – de som har fått nya jobb – inte vet att det beror på att företagen har fått ökade exportmöjligheter och därmed har kunnat anställa fler. Men jag är säker på att den halva miljonen människor som har förlorat sina jobb, eftersom företagen inte har klarat av strukturomvandling eller liknande, allihop vet att det beror på Nafta. Och det är naturligtvis ett stort problem.

Det ligger i förhandlingarnas natur att man inte alltid har möjlighet eller vilja att öppet redovisa alla detaljer i en förhandling. Men det innebär inte att skulle röra sig om hemlighetsmakeri.

Svenneling talade också om ett hemligt läsrum. Vårt läsrum är inte hemligt. Det är öppet. Man får gärna kalla det för ett hemligt läsrum. Men det är inte hemligt.

Det här rör sig inte om något offentligt hemlighetsmakeri, utan det handlar om förhandlingstaktik och om den svårhanterliga krocken mellan just Sveriges offentlighetslagstiftning och övriga länders offentlighetslagstiftningar. Att USA i förväg har velat ha garantier för sekretess i hanteringen av det amerikanska förhandlingsdokumentet är inte svårförståeligt, även om det innebär att vi då inte kan uppfylla kraven på att visa deras förhandlingspositioner.

För att få en bred förankring i det slutliga avtalet och för att få bra förhandlingsresultat är det en förutsättning att man har en öppenhet när det gäller hur man jobbar med handelsförhandlingarna. Det är också därför Cecilia Malmström tror på transparensinitiativet, som den svenska regeringen stöder.

Vi kommer därmed att fortsätta ha en aktiv dialog med representanter för fackföreningar, arbetsgivare, branschorganisationer och andra aktörer i det civila samhället. Jag hoppas att den dialogen kommer att bli så konstruktiv som möjligt och att den kommer att utgå från fakta.

En annan sak nämndes, som också är en lögn. Det handlar om att vi skulle behöva äta hormonbehandlat kött, eftersom vi skulle bli tvungna att importera det. Någon nämnde just hormonbehandlat kött. Det kommer vi inte att behöva. Hormonbehandlat kött är förbjudet i EU, och det kommer att fortsätta vara förbjudet även med CETA. Vi kommer inte att behöva äta det. Det argumentet kan man alltså sluta använda.

När det gäller att så kallade storföretag kommer att ges möjlighet att stämna stater utanför ordinarie rättsväsen handlar det i själva verket om investerings- och icke-diskrimineringskydd som redan finns i 66 av Sveriges pågående handelsavtal. De regleras av internationella konventioner, och processerna sker under ledning av skiljemän från exempelvis Stockholms Handelskammare.

Anf. 45 JENS HOLM (V):

Herr talman! Kommerskollegium är Sveriges myndighet som ska främja handel. Därför är det kanske inte särskilt konstigt att de när de blir tillfrågade ger svar som är positiva till handel. Det var också Kommerskollegium som på en månad gjorde den miljöutvärdering som kom i somras. De frågade, såvitt jag vet, två instanser – Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen – vad man ansåg om CETA-avtalet och möjligheten att föra en progressiv miljöpolitik.

Naturvårdsverket svarade i princip med fem A4-sidor med nya frågor. De hade en mängd frågor som de ville ha svar på. Det var bara ett fåtal av dem som det fanns svar på i utvärderingen. Och Kemikalieinspektionen varnade för att CETA-avtalet kommer att försvåra och fördröja viktig kemikalielagstiftning.

Vad gäller Naftaavtalet och fler eller färre jobb kan det säkert diskuteras. Jag tittade på Demokraternas valplattform. Där konstaterade man att internationella handelsavtal hittills har lett till att miljontals jobb har försvunnit och att det har försvårat arbetet med att försvara arbetarnas rättigheter och miljölagstiftning. Det verkar i alla fall vara Demokraternas bedömning.

Håkan Svenneling sa aldrig att vi skulle tvingas äta hormonbehandlat kött. Han sa att det här kommer att få betydelse för vad man kommer att lägga på tallriken. Det är en helt annan sak.

Jag vill tacka för den här debatten. Det kommer säkert att bli fler framöver.

Anf. 46 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Det stämmer att Kommerskollegium gjorde en analys. Man frågade fyra instanser. Naturvårdsverket hade ett antal frågor, och de har fått svar på flera av dem. Svar på flera av de frågorna kan dessutom hittas i det tolkningsinstrument som finns.

Dessutom varnade inte Kemikalieinspektionen för det samarbete som vi skulle kunna ha. De sa att arbetet kan komma att ta längre tid, eftersom det är många fler som måste samarbeta. Jag tycker inte att det är en varning. Det är något jättepositivt. Vi är nu många fler som ska vara överens om hur det ska skötas. Ja, då kommer det att ta längre tid. Det ser jag inte som någon varning. Det är något positivt.

Jag vill sätta in TTIP i ett större sammanhang. Det handlar också lite om det som Demokraterna varnar för när det gäller arbetstagarnas rättigheter och om jobb kan gå förlorade genom handelsavtal. Jag menar att det kan bli så. Det blir nämligen starkare konkurrens när man har handelsavtal. Och då måste företagen se till att klara av en strukturomvandling så att de är längst fram i den konkurrensen. Det betyder naturligtvis att en del företag tvingas lägga ned. Då är frågan om det finns en politik i landet som ser till att det inte är arbetare som jobbar på just den fabriken som får ta smällen eftersom det inte finns nationella välfärds-, arbetslöshets- och utbildningsinsatser. Jag menar att det måste gå hand i hand. Det gör det inte i USA. Och det är bland annat det som Demokraterna vill se till att det ska.

Man kan fråga sig hur det svenska samhället skulle se ut om vi inte hade klarat strukturomvandlingen, om vi skulle ha haft kvar Lindholmens varv i Göteborg i stället för ett stort campus och den science park som finns där nu.

Det nationella och det internationella måste gå hand i hand. Det är det som Demokraterna har velat få fram i sin valplattform.

Överläggningen var härmed avslutad.

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2016/17:35 En avgiftsfri filmgranskning och utvidgad ledsagarregel

2016/17:37 Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljusanläggning

Skrivelser

2016/17:23 Riksrevisionens rapport om nationella samordnare som statligt styrmedel

2016/17:34 Riksrevisionens rapport om statens kreditförluster på studielån

Motioner

med anledning av prop. 2016/17:15 Ökad tillgänglighet till sprututbytesverksamheter i Sverige

2016/17:3505 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2016/17:3508 av Cecilia Widegren m.fl. (M)

med anledning av prop. 2016/17:19 Utbyte av upplysningar om förhandsbesked i gränsöverskridande skattefrågor och förhandsbesked om prissättning

2016/17:3517 av Per Åsling m.fl. (C, M, L, KD)

med anledning av prop. 2016/17:21 Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling

2016/17:3507 av Anders Åkesson (C)

2016/17:3509 av Per Klarberg m.fl. (SD)

2016/17:3510 av Robert Halef m.fl. (KD)

2016/17:3512 av Nina Lundström m.fl. (L)

2016/17:3513 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M)

med anledning av prop. 2016/17:24 Golv för statslåneräntan i skattelagstiftningen

2016/17:3518 av Per Åsling m.fl. (C, M, L, KD)

2016/17:3519 av Olle Felten och David Lång (SD)

med anledning av prop. 2016/17:25 Ändrade regler för uppskov med kapitalvinst vid avyttring av privatbostad

2016/17:3521 av Mathias Sundin m.fl. (L)

med anledning av prop. 2016/17:27 Utökade möjligheter för migrationsdomstolar att överlämna mål

2016/17:3520 av Roger Haddad m.fl. (L)

med anledning av prop. 2016/17:28 Upphandling av vissa kollektivtrafiktjänster

2016/17:3514 av Emma Wallrup m.fl. (V)

Prot. 2016/17:24
8 november
-----

med anledning av skr. 2016/17:12 Verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. under helåret 2015 och första halvåret 2016
2016/17:3506 av Björn Söder m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2016/17:20 Riksrevisionens rapport om erfarenheter av OPS-lösningen för Arlandabanan
2016/17:3522 av Nina Lundström m.fl. (L)
2016/17:3523 av Emma Wallrup m.fl. (V)
2016/17:3524 av Per Klarberg och Jimmy Ståhl (SD)

med anledning av skr. 2016/17:29 Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter
2016/17:3515 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)
2016/17:3516 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (SD)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 oktober

2016/17:90 Tillämpning av utvidgat strandskydd

av *Roland Gustbée* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:91 Den instabila situationen i Demokratiska republiken Kongo

av *Roland Utbult* (KD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 31 oktober

2016/17:92 Textilinsamling av företag

av *Kristina Yngwe* (C)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:93 Rymdstrategi

av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:94 Språkrav på svenskflaggade passagerarfartyg

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

den 1 november

2016/17:95 Andrahandsuthyrning

av *Nooshi Dadgostar* (V)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:96 Storregionernas effekter på sjukvården

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:97 Visum för tredjelandsstudenter
av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

Prot. 2016/17:24
8 november
-----

den 2 november

2016/17:98 Fredad zon för kristna i norra Irak
av *Robert Halef* (KD)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)
2016/17:99 Statliga verk och myndigheter som stoppar bostäder
av *Ola Johansson* (C)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)
2016/17:100 Nära-nollenergibyggnader
av *Ola Johansson* (C)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)
2016/17:101 Nedläggning av Nord Stream 2
av *Mikael Oscarsson* (KD)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

den 3 november

2016/17:102 Praktikplatser för asylsökande
av *Désirée Pethrus* (KD)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

den 4 november

2016/17:103 Kvaliteten i sex- och samlevnadsundervisningen
av *Hannah Bergstedt* (S)
till statsrådet *Anna Ekström* (S)
2016/17:104 Regeringens ställningstagande till det svenska skogsbruket
av *Eskil Erlandsson* (C)
till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 oktober

2016/17:252 Mellanösterns glömda krig
av *Peter Persson* (S)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)
2016/17:253 Framtiden för Arvika sjukhus vid en regionreform
av *Pål Jonson* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)
2016/17:254 Väntan på samordningsnummer
av *Ann-Christin Ahlberg* (S)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

den 31 oktober

2016/17:255 Översyn av skogsnäringen

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:256 Användning av drönare efter Högsta förvaltningsdomstolens prejudikat

av *Lars Hjälmered* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:257 Elimineringsplan mot hepatit C

av *Jenny Petersson* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:258 Skyddet av skog

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:259 Viltförvaltningsdelegationerna

av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:260 Hållbar miljö och framtidens plaster

av *Lars Tysklind* (L)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2016/17:261 ICC:s framtid i Afrika

av *Birgitta Ohlsson* (L)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:262 Eventuell avveckling av museer

av *Roger Haddad* (L)
till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

den 1 november

2016/17:263 Riskanalys av polisens omorganisation

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

den 2 november

2016/17:264 Säkerheten på svenska rastplatser

av *Lars-Arne Staxäng* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:265 Långa väntetider för behandling av prostatacancer

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:266 Tillgång till bredband

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2016/17:267 Straff vid bevisade sexualbrott

av *Staffan Danielsson* (C)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

den 3 november

Prot. 2016/17:24
8 november

2016/17:268 Transportsektorns utsläpp

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2016/17:269 Brott mot äldre

av *Lars-Arne Staxäng* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:270 Systembolagets ansvar för missförhållanden på vingårdar i Sydafrika

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

2016/17:271 Uppskjutet införande av ERTMS (European Rail Traffic Management System)

av *Nina Lundström* (L)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:272 Resning i brottmål på grund av felaktig uppgiven ålder

av *Beatrice Ask* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:273 Kompetenskraven på Sis-ungdomshem

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

2016/17:274 Regeringens jämställdhetsambitioner

av *Erik Andersson* (M)
till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

2016/17:275 Statens mål för friluftspolitiken

av *Saila Quicklund* (M)
till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2016/17:276 Friluftslivet och socialavgiftslagen

av *Saila Quicklund* (M)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2016/17:277 Sanktionsavgifter för cabotageöverträdelser

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

den 4 november

2016/17:278 Avfolkningen av landsbygden

av *Margareta Cederfelt* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:279 Transportstyrelsens tolkning av regelverket för cabotagetransporter

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:280 Förändringar i de kommunala utjämningsystemen

av *Åsa Eriksson* (S)
till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

den 7 november

2016/17:281 Översättning av säkerhetspolitisk utredning

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:282 Tystad opposition i Turkiet

av *Ulla Andersson* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:283 Kartläggning av fastighetsköp

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:284 Bredare granskning av dem som söker sig till Sverige

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:285 Tillgång till bredband för människor på landsbygden

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:286 Ökad delegation till kommunstyrelse och byggnadsnämnd

av *Ewa Thalén Finné* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:287 Nationella kvalitetsregistrens framtid

av *Jenny Petersson* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:288 Begränsning av detaljplanekravet

av *Ewa Thalén Finné* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:289 Gränskontrollerna och rörligheten i Norden

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 1 november

2016/17:93 Långa handläggningstider för plantering på jordbruksmark

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:100 Skyndsamma åtgärder mot långa handläggningstider för jordbruksstöd

av *Eskil Erlandsson* (C)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:95 Uteblivna pengar till lokal utveckling för 437 000 medborgare

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:109 Begränsning av MRSA-smitta

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:139 EU och den svenska glöggen

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

Prot. 2016/17:24

8 november

-----

den 2 november

2016/17:191 Den kommersiella linjebustrafiken

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:168 Finsk inkapslingsanläggning och slutförvar av använt kärnbränsle

av *Stig Henriksson* (V)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:169 Bostadsbyggande och strandskyddet

av *Lotta Finstorp* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:174 En rättvis bedömning för elever som går IB-program

av *Christer Nylander* (L)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:182 Utstationering

av *Katarina Brännström* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:176 Deltidspoliser

av *Krister Hammarbergh* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:177 Bostadsarrende

av *Boriana Åberg* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:183 Reepaluutredningen

av *Mats Persson* (L)

till statsrådet Ardan Shekarabi (S)

2016/17:180 Autonomi för högskolor och universitet

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:201 Regelverk för forskning på universitetssjukhus

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:184 Migrationsregler för nya företag och investeringar i Sverige

av *Lars Hjalmered* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:185 Passkontroll

av *Johan Forssell* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:186 Besiktningsspaketets påverkan på trafiksäkerheten

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

- 2016/17:189 Missgynnande av elever på IB-programmet**
av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)
- 2016/17:188 Bostadssituationen för nyanlända**
av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)
- 2016/17:199 Skuldsanering för återvändande Isis-stridande**
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:202 Den nya skuldsaneringslagen**
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:200 Social housing i Göteborg**
av *Robert Hannah* (L)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)
- 2016/17:195 Vänersjöfartens framtid**
av *Lars Tysklind* (L)
till statsrådet Anna Johansson (S)
- 2016/17:205 Vindkraftsetablering och försvarets krigsduglighet**
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
- 2016/17:218 Järnvägsunderhåll utan upphandling på Södra stambanan**
av *Karin Svensson Smith* (MP)
till statsrådet Anna Johansson (S)
- 2016/17:206 Jämförbarhet inom högre utbildning**
av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)
- 2016/17:219 Nolltolerans mot oseriösa universitetskurser**
av *Tina Ghasemi* (M)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)
- 2016/17:209 Obligatoriska syntester vid körkortsförnyelse**
av *Tina Ghasemi* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)
- 2016/17:211 Utvärdering av jobsatsning**
av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
- 2016/17:212 Snabbspåren**
av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
- 2016/17:213 Brister inom jobsatsning**
av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
- 2016/17:215 Jobb genom 100-klubben**
av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
- 2016/17:214 Fler enkla jobb**
av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:225 Landbaserade laxodlingar

av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:228 Gränskontroll vid mindre flygplatser

av *Anders Hansson* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:231 Indragen julpyntning i mindre orter

av *Magnus Oscarsson* (KD)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:237 Jobb i finanssektorn

av *Jörgen Warborn* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:238 Extratjänster i föreningslivet

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:240 Bristande tillgänglighet till polisen

av *Roger Haddad* (L)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:197 Antibiotika i djuruppfödningen

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:220 Betygsvalidering

av *Annika Eclund* (KD)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:223 Användning av växtskyddsmedel

av *Krister Örnfjäder* (S)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:246 Översyn av strandskyddet

av *Tina Ghasemi* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:192 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

den 3 november

2016/17:217 Statsministerns uttalande om situationen för kvinnor i Saudiarabien

av *Lotta Finstorp* (M)
till statsminister Stefan Löfven (S)

2016/17:196 Erkännande av seyfo som folkmord

av *Robert Hannah* (L)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:239 Turkiets kränkning av irakiskt territorium

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:241 Turkiets beskjutning av sekulära kurder

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

Prot. 2016/17:24
8 november

2016/17:187 Statsministerns besök i Saudiarabien

av *Birgitta Ohlsson* (L)
till statsminister Stefan Löfven (S)

2016/17:203 Fatahs hyllande av massmördare

av *Kent Ekeröth* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:204 Fatahs hyllande av massmördare på gator och torg

av *Kent Ekeröth* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 7 november

2016/17:198 Finansministern till skatteutskottet

av *Maria Malmer Stenergård* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:181 Ny kemikalieskatt

av *Jenny Petersson* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:194 Servicen på landsbygden

av *Jörgen Warborn* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:216 Kemikalieskatten

av *Tina Ghasemi* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:221 Bensinpriset

av *Lars-Arne Staxäng* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:242 Åtgärder för att stödja landsbygden vid ökade transportkostnader

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:243 Kompensation för ytterligare höjningar av bensinskatten

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:249 Priset på bensin

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:250 Priset på diesel för den tunga yrkestrafiken

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:229 Skattelagstiftningens rättssäkerhet

av *Maria Malmer Stenergård* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:248 Konkurrensneutral reklamskatt

av *Helena Bouveng* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:254 Väntan på samordningsnummer

av *Ann-Christin Ahlberg* (S)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 15.38.

Prot. 2016/17:24
8 november

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 13 anf. 35 (delvis)
och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Meddelande om frågestund	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	3
§ 6 Anmälan om granskningsrapport	3
§ 7 Ärende för hänvisning till utskott	3
§ 8 Ärenden för bordläggning	3
§ 9 Svar på interpellation 2016/17:63 om klimattoppmötet COP22.....	4
Anf. 1 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	4
Anf. 2 JENS HOLM (V)	5
Anf. 3 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	6
Anf. 4 JENS HOLM (V)	7
Anf. 5 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	8
Anf. 6 JENS HOLM (V)	9
Anf. 7 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	9
§ 10 Svar på interpellation 2016/17:78 om Sveriges utvecklingsamarbete med Burkina Faso	10
Anf. 8 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	10
Anf. 9 HANS LINDE (V)	11
Anf. 10 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	12
Anf. 11 HANS LINDE (V)	13
Anf. 12 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	14
Anf. 13 HANS LINDE (V)	15
Anf. 14 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	16
§ 11 Svar på interpellation 2016/17:87 om lantbrukarnas regelböda	16
Anf. 15 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	16
Anf. 16 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	17
Anf. 17 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	18
Anf. 18 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	18
Anf. 19 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	19
Anf. 20 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	20
Anf. 21 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	20
§ 12 Svar på interpellation 2016/17:52 om framtidens sambällsnät för mobil kommunikation	21
Anf. 22 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	21
Anf. 23 ANTI AVSAN (M)	22
Anf. 24 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	23
Anf. 25 ANTI AVSAN (M)	23
Anf. 26 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	24
Anf. 27 ANTI AVSAN (M)	25
Anf. 28 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	25
§ 13 Svar på interpellation 2016/17:35 om CETA-avtalet	26
Anf. 29 Statsrådet ANN LINDE (S)	26
Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V)	27

Anf. 31	JENS HOLM (V)	28	Prot. 2016/17:24
Anf. 32	Statsrådet ANN LINDE (S)	29	8 november
Anf. 33	HÅKAN SVENNELING (V)	30	-----
Anf. 34	JENS HOLM (V)	32	
Anf. 35	Statsrådet ANN LINDE (S)	32	
Anf. 36	HÅKAN SVENNELING (V)	33	
Anf. 37	Statsrådet ANN LINDE (S)	34	
§ 14	Svar på interpellation 2016/17:49 om öppenhet i TTIP	34	
Anf. 38	Statsrådet ANN LINDE (S)	34	
Anf. 39	JENS HOLM (V)	36	
Anf. 40	HÅKAN SVENNELING (V)	36	
Anf. 41	Statsrådet ANN LINDE (S)	38	
Anf. 42	JENS HOLM (V)	39	
Anf. 43	HÅKAN SVENNELING (V)	40	
Anf. 44	Statsrådet ANN LINDE (S)	40	
Anf. 45	JENS HOLM (V)	41	
Anf. 46	Statsrådet ANN LINDE (S)	42	
§ 15	Bordläggning	43	
§ 16	Anmälan om interpellationer	44	
§ 17	Anmälan om frågor för skriftliga svar	45	
§ 18	Anmälan om skriftliga svar på frågor	48	
§ 19	Kammaren åtskildes kl. 15.38	53	